

Atlet, hästtjej eller kvinna? En studie om kvinnliga professionella ryttares kroppsbild

Saskia Aino Emilia Halminen

Helsingfors Universitet

Statsvetenskapliga fakulteten

Sociologi

Pro Gradu-avhandling

Mars 2015

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Statsvetenskapliga fakulteten

Sociologiska institutionen

Saskia Aino Emilia Halminen

Atlet, hästtjej eller kvinna? En studie om kvinnliga professionella ryttares kroppsbild

Sociologi

Pro gradu

3/2015

73s + bilaga 2s

I denna avhandling undersöks kvinnliga proffsidrottarens reflexiva förhållande till sin kropp. Frågan om deras idrottarskap, hur de tar hand om sin kropp och vad de tänker om både sin egen och hästens kropp som idrottare är centrala frågor i behandlingen av ämnet. Den teoretiska referensramen baserar sig på Bourdieus klassiska habitusbegrepp, applicerat på idrottande kvinnor i ridsport och hur de ser på sig själva och varandra, och på Crossleys reflexiva kroppstekniker, applicerat på ryttarens kropp och hästens kropp samt deras kroppars reflexiva förhållande. Forskningsfrågan handlar om kvinnliga, manliga och idrottsliga aspekter i ridningssammanhang, och ifall det är mer accepterat att vara kvinna och toppidrottare i ridning än i andra idrottsgrenar.

Ridsport är en alldeles särskild sport genom att muskler och styrka inte är det viktigaste, utan andra grenspecifika kompetenser också spelar en stor roll. Dessutom är förhållandet till hästen viktigt. Ridsport är den enda OS-grenen där män och kvinnor tävlar mot varandra på samma nivå, och en gren som kvinnor tagit till sig både som hobby och toppidrott. I stallomgivningen blandas kvinnliga och manliga sätt och attribut på ett naturligt sätt: män kan bli vårdare och visa känslor, och kvinnor kan bli tuffa och starka.

Denna kvalitativa studie baserar sig på åtta halvstrukturerade temaintervjuer med informanter av varierande nationaliteter. På basis av resultaten av denna undersökning kan man säga att ridning är en icke-problematisk idrottsgren för kvinnor. Professionella kvinnoryttare känner sig bekväma i sin kropp både på hästryggen, då de utövar sin sport, och utanför hästvärlden. De känner inte att de måste ge upp sin kvinnlighet för sitt idrottande, till skillnad från vad flera studier om till exempel ishockey- eller fotbollsspelande kvinnor visar på.

Ridning visade sig vara en intressant reflexiv kroppsteknik. Hästens och ryttarens kroppar påverkar och formateras av varandras kroppar i ett ömsesidigt förhållande både i stunden och på längre sikt. Ryttarskapet är en implementerad del av proffsryttarnas identitet och påverkar deras habitus. Det tycks vara så att kvinnliga proffsryttare inte behöver välja mellan att vara atlet, hästtjej eller kvinna. Det går bra att vara all tre av dessa på samma gång eller variera mellan dessa roller enligt sitt eget tycke.

Kropp
Kroppslighet
Habitus
Reflexiva kroppstekniker
Kvinnlighet
Manlighet
Idrott
Sport
Ridning
Häst

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Forskningens syfte och forskningsfrågorna.....	6
1.2 Avgränsning	6
2. Forskningsöversikt.....	8
2.1 Kroppssociologi.....	8
2.1.1 Bakgrund.....	8
2.1.2 Kroppen och identiteten.....	10
2.1.3 Kroppen och samhället	11
2.1.4 Kroppen i sig.....	12
2.2 Sportsociologi.....	13
2.2.1 Genus i sporten	14
2.2.2 Kapital och habitus i sporten	16
2.2.3 Gymträning och motivation.....	17
2.2.4 Kvinnor i toppidrott	18
2.3 Ridsport	20
2.3.1 Inledning	20
2.3.1 Relationen mellan människan och hästen.....	21
2.3.2 Det kroppsliga i ridandet.....	23
2.3.4 Genus i stallet och ridningen	24
3. Teoretiska perspektiv på ridandet.....	27
3.1 Habitus.....	27
3.2 Reflexiva Kroppstekniker - Reflexive Body Techniques.....	28
4. Metod och material	31
4.1 Hur undersökningen genomfördes	31
4.2 Intervjun	34
4.3 Analys.....	36
4.4 Kritik och etiska aspekter	37
5. Resultat	40
5.1 Inledning.....	40
5.2 Ridningens kroppslighet.....	40
5.2.1 Proffsidrott som livsstil och habitus	40
5.2.2 Hästens kondition framom ryttarens.....	47

5.2.3 Kroppars samspel.....	50
5.2.4 Ridning som Reflexiv Kroppsteknik	55
5.3 Manlighet och kvinnlighet i hästvärlden	58
5.3.1 Kvinnor i ridsport.....	58
5.3.2 Ridningens uppskattning som en kvinnodominerad gren.....	63
6. Slutsatser och diskussion	67
7. Litteratur	71
8. Bilagor	74
Bilaga 1: Intervjuguide	74

1. Inledning

Ridning är en stor och växande idrottsgren i Finland. Enligt Finlands Ryttnarförbund rider 144 000 finländare i årsmedeltal, och siffran har vuxit stadigt sedan år 1994, då man inledde de nationella idrottsundersökningarna. Av dessa 144 000 är 93 % kvinnor, och av alla kvinnor i ridålder är det 6% som rider. Enligt Ryttnarförbundets uppskattning rider var femte flicka i åldern 10-18. Ridning är alltså en betydande faktor i kvinnors idrottande i Finland. På national- och regionalnivå tävlar ca 5700 idrottare. Ridning är den enda idrottsgrenen som hela tiden vuxit stadigt ända sedan man började registrera siffrorna år 1994. (Finlands Ryttnarförbund 2011.)

Den hästrelaterade forskning som finns inom samhällsvetenskaper handlar mest om stallkultur och hästflickor, alternativt ryttarens förhållande med hästen. Det jag är intresserad av är ryttarens förhållande till sin egen kropp (i förhållande med hästen) och den roll som ryttaren upplever att hennes egen kropp har i det reflexiva förhållandet med hästen och dess kropp. Den allmänna samhällsuppfattningen är att det bara är hästen som idrottar i ridsporten, men har ryttarna samma uppfattning? Uppfattar de sig själva som toppidrottare? Finns det något som påverkar deras uppfattning om sin kroppsbild under karriären? Tränar de bara sina hästar eller också sig själva konditionsmässigt? Tycker de att ridning är en manssport? Varför i så fall? Kan man vara kvinnlig fast man är proffsryttare? Jag kommer att koncentrera mig på kvinnor i detta sammanhang för att begränsa ämnet. Mitt intresse för ämnet har väckts genom att jag sysslat med ridning både som hobby och professionellt.

Kroppssociologin undersöker hur samhälleliga fenomen påverkar våra kroppar. Själva kroppen, som ligger som grund för idrott och ridsport, är av sociologiskt intresse eftersom den är en aktiv del av samhället. Kroppen är ett uttryck och också utgångspunkt för olika samhälleliga fenomen. Kroppen påverkas av de värden och normer, som präglar de samhällen och grupper som individen tillhör. Kroppssociologin har dock etablerats först efter 1980-talet i och med konsumtionskulturens uppkomst. Kroppen är något man lever i och upplever. Med sin kropp kan individer och grupper uttrycka identitet och samhörighet. (Giddens 2009; Oinas 2000.)

I denna avhandling kombinerar jag kroppssociologin med sportsociologi, och tillämpar sedan dessa perspektiv på ridsport. För kvinnor är idrottande fortfarande en kamp mellan det maskulina och feminina, till exempel fotbollsflickor i Sverige funderar på

ifall de ska vara 'biff' eller 'babe', det vill säga snygga och feminina eller tuffa och muskulösa (Andreasson, 2005). I idrottens värld kämpar kvinnor med att vara kvinnliga men ändå trovärdiga som idrottare. (Thorpe 2009; Gilenstam, Karp och Henriksson-Larsén 2009.)

Historiskt sett är det ett relativt nytt fenomen att kvinnor sportar. Idrott för kvinnor har förekommit och varit acceptabelt i större skala först sedan ca 1950-talet (Messner, 2003). Under OS i Stockholm 1912 var två procent av deltagarna kvinnor, medan i Aten år 2004 var redan 42 % av idrottarna kvinnor (Fagrell, 2009). Också i Sverige, som ofta ses som föregångare i jämställdhetsfrågor, har idrottsrörelsen varit en mansrörelse och inte en folkrörelse. (Fagrell 2009.)

Ridsport är en alldeles särskild sport genom att muskler och styrka inte är det viktigaste, utan andra grenspecifika kompetenser också spelar en stor roll. Dessutom är förhållandet till hästen viktigt. Ridsport är den enda OS-grenen där män och kvinnor tävlar mot varandra på samma nivå, och en gren som kvinnor tagit till sig både som hobby och toppidrott. I stallomgivningen blandas kvinnliga och manliga sätt och attribut på ett naturligt sätt: män kan bli vårdare och visa känslor, och kvinnor kan bli tuffa och starka.

Min undersökning baserar sig på åtta intervjuer med kvinnliga professionella ryttare. I kapitel 2 kartlägger jag olika områden av existerande forskning som tangerar ridning som toppidrott, det vill säga kroppssociologi, sportsociologi, särskilt kvinnliga toppidrottare, och ridsport. I kapitel 3 redogör jag för mina teoretiska utgångspunkter, som baserar sig på Bourdieus habitusbegrepp och Crossleys (2005) reflexiva kroppstekniker. Habitus är förhållnings- och tillvägagångssätt som individen tagit till sig. Reflexiva kroppstekniker är tekniker som arbetar tillbaka på kroppen, till exempel att borsta håret eller jogga. I kapitel 4 redogör jag för de metodologiska aspekterna i studien samt hur studien genomfördes, för att sedan gå vidare till resultat och diskussion i kapitel 5. Slutsatserna presenteras i kapitel 6. Min intervjuguide finns som bilaga i slutet av avhandlingen.

1.1 Forskningens syfte och forskningsfrågorna

För att kunna jämföra ridsport med andra sporter, är min utgångspunkt att ridning är en icke-problematisk idrottsgren för kvinnor, det vill säga de inte upplever motstridigheter mellan sin kvinnlighet och sitt idrottande. Forskningsfrågan handlar om kvinnliga, manliga och idrottsliga aspekter i ridningssammanhang, och ifall det är mer accepterat att vara kvinna och toppidrottare i ridning än i andra idrottsgrenar. Jag vill undersöka professionella ryttares synpunkter på och erfarenheter av att vara kvinnlig toppidrottare. Ridning är i Finland en kvinnodominerad sport, och jag vill lyfta upp dess särställning och kanske också veta varför kvinnor dras till just denna sport.

Jag kommer att undersöka kvinnliga proffsidrottarens reflexiva förhållande till sin kropp och sin häst. Frågan om deras idrottarskap, hur de tar hand om sin kropp och vad de tänker om både sin egen och hästens kropp som idrottare är centrala frågor i behandlingen av ämnet. Den teoretiska referensramen kommer delvis att baseras på Bourdieus klassiska habitusbegrepp, applicerat på idrottande kvinnor i ridsport och hur de ser på sig själva och varandra, och delvis på Nick Crossleys (2005) reflexiva kroppstekniker (Reflexive Body Techniques), applicerat på ryttarens kropp och hästens kropp, samt deras kroppars reflexiva förhållande. Habitus är en förkroppsligad uppsättning av omfattade scheman av perceptioner, dispositioner och uppskattningar, inklusive smak, som vägleder våra praktiker och ger dem mening (Thorpe 2009, 499). Reflexiva kroppstekniker har det primära syftet att arbeta tillbaka på kroppen, för att modifiera och tematisera den på något vis, som till exempel att borsta håret eller att jogga. (Crossley, 2005, 9.)

1.2 Avgränsning

Jag är intresserad av proffsryttare, som dagligen använder sin kropp som arbetsredskap i samarbete med hästen. Jag vill se på den idrottsliga delen av ridsporten, som inte tidigare varit ett populärt tema i den nordiska hästforskningen, som mest undersökt stallkultur och flickor i stallet. Mängden ridutövare i Finland ger sociologisk signifikans åt ämnet, och jag vill närma mig ämnet via de professionella internationella utövarna i grenen banhoppning. Denna studie koncentrerar sig endast på kvinnliga toppryttare. Jag har närmat mig ämnet via kroppssociologi, sportsociologi och idrottsforskning. Centrala

begrepp är kropp, kroppslighet, habitus, reflexiva kroppstekniker, kvinnlighet, manlighet, idrott, sport, ridning och häst.

2. Forskningsöversikt

2.1 Kroppssociologi

I detta kapitel presenteras den grundläggande forskningen som berör kroppen inom sociologin. Jag redogör för utvecklingen av kroppssociologin, och presenterar sambandet mellan kropp och individ samt kroppen och samhället. Hur identiteten påverkas av kroppen, och hur olika kroppar bildar kollektiv lyfts också upp.

2.1.1 Bakgrund

Sociologer (Johansson och Miegel 2002, Oinas 2000) tar upp frågan om hur och varför kroppssociologin har uppstått. De fäster uppmärksamhet vid konsumtionskulturen, som förknippas med det postmoderna samhället. Inom konsumtionskultur har det blivit en moralisk skyldighet att ta hand om sin kropp. Då detta förts till överdrift har det lett till exempel till moderna sjukdomar i form av olika ätstörningar. Konsumtionskulturen präglas av att utseende, skönhet och ungdom har blivit allt viktigare i enskilda människors liv. Den postmoderna människan omringas av idealiserade bilder av kroppen. Individens värde är kopplat till hans eller hennes utseende. Individen anses själv vara kapabel att påverka sin kropp och sitt utseende, och att visa svaghet på dessa områden ses som ett misslyckande. I konsumtionskulturen är individen samtidigt tvungen att ständigt visa upp sin kropp på exempelvis sådana ställen som diskotek och varuhus. (Johansson och Miegel 2002; Oinas 2000.)

Också Howson och Inglis (2001) lyfter fram konsumtionskulturen i diskussionen om kroppssociologi. De vill ändra den sociologiska fokusen från att kroppen är ett objekt till att kroppen är ett tänkande och handlande subjekt, som dock formas av sociala och historiska kontexter och processer. De hävdar att sociologin håller på att ”förkroppsligas” (‘corporealising’). Kroppen måste först bli återställd av sociologin, eftersom sociologin i hög grad baserat sig på en syn som framhåvt en ontologisk distinktion mellan kropp och sinne. Den sociologiska disciplinen måste också hålla sig avskild från psykologi och antropologi. Sociologins subjekt, den rationella aktören, var redan frikopplad från kroppen i och med att det rationella tänkandet ansågs vara fränkopplat från kroppen. Överrationaliseringen av det sociala livet, vilket har präglat sociologin, har betytt att kroppen varken uppfattats som en källa för personlig vetskap eller förståelse, eller relevant för sociologisk vetenskap. Samtidigt blev disciplinen ännu

mer distanserad från kroppen i och med att man associerade kroppen med natur och femininitet. Kroppen har varit på ett frånvarande sätt närvarande i sociologin, det vill säga kroppen har varit en del av sociologin i och med att sociologin intresserat sig för människan, men inte aktivt tagit fast på kroppen som ett sociologiskt fenomen.

(Howson och Inglis 2001; Shilling 2003.)

Utvecklingen av kroppssociologin kan sägas ha haft tre relevanta faser. Den första fasen har inneburit att kroppen tagits i beaktande i den sociologiska analysen, en fas som kallas Den etablerande perioden (Oinas 2000). Den andra fasen, som kallas Den institutionaliserande perioden, har återupptäckt kroppen i den klassiska teorin och den tredje fasen har etablerat kroppen som ett relevant forskningsobjekt för sociologin (Oinas 2000). Först ansågs kroppen vara ett ytterligare tillägg till sociologin, före den blev en etablerad del av den. På 1980-talet började man använda sociologiska begrepp för att förstå kroppen, och de första teorierna om ämnet började uppkomma. Sedan började man granska klassikerna med tanke på kroppen och upptäcka nya aspekter i dem med tanke på kroppssociologi. I den tredje fasen arbetar man med att reda ut samband som kropp/sinne, subjekt/objekt och handling/struktur, och riktar sig från abstrakt teori mer mot upplevelser, handling och intentioner. Man försöker ändra synen att kroppen är ett objekt för processer, krafter och teorier till att den är "levd" ('the body is lived' (Howson och Inglis 2001, 302)). Oinas påpekar att den finländska sociologin ingalunda blivit i efterkälke i etableringen av kroppssociologin, utan aktivt deltagit i processen. (Oinas 2000; Shilling 2003; Howson och Inglis 2001.)

Kroppen är alltså något som man lever i och upplever, inte bara ett skal för människan. Enligt vissa teorier definieras människan bäst som varken endast kropp, sinne eller subjekt, utan som kropp-subjekt (Howson och Inglis, 2001 303). Kroppssociologin står i viss mening nära filosofin, eftersom man spekulerar kring kroppens väsen, samt också naturligtvis nära till exempel kulturstudier. Shilling (2003) påpekar att det är omöjligt att studera mänskliga fenomen utan att beakta kroppen. Han skriver att "acting people are acting bodies", d.v.s. "agerande människor är agerande kroppar" (min översättning), vilket innebär att människor som beter sig på ett visst sätt i själva verket är kroppar som handlar (Shilling 2003, 8). (Howson och Inglis 2001.)

2.1.2 Kroppen och identiteten

Sambandet mellan kropp och identitet illustreras av många teorier. Kroppen kan tänkas aktivt forma individens psyke i lika hög grad som psyket formar kroppen. Kroppen vänds inifrån ut och utifrån in, det yttre påverkar alltså det inre och vice versa (Pitts-Taylor, 2007, 22). När man tänker på kroppen och psyket på detta sätt måste man konstatera att de inte kan ses som naturliga och stabila, utan de skapas i en kontinuerlig process. Metoder som strävar efter att ändra på kroppen, som kosmetisk kirurgi, är intersubjektiva, det vill säga de påverkar både kroppen och psyket. Samtidigt finns det teorier om att själen blir en fånge i kroppen. Kroppen är uttrycket för det som finns på insidan. Medicin och psykiatri är former på social kontroll för att skapa vissa sorters kroppar och psyken. (Pitts-Taylor 2007.)

Det finns en uppfattning om att kroppen ska uttrycka individens sanna identitet. Det har framlagts teorier om att kosmetisk kirurgi kunde hjälpa individen att uttrycka det man verkligen är (Pitts-Taylor 2007). Till exempel en personlig tränare som blivit överviktig kan med hjälp av kosmetisk kirurgi igen se vältränad ut, och har då en kropp som är ett uttryck för det han eller hon verkligen upplever sig vara. Kroppens roll är att uttrycka och artikulera det sanna autentiska jaget och individen. Kroppen lägger också grunden på vilken man kan bygga en stark självkänsla. Självkänslan upplevs och förstås i ljuset av den egna förkroppsligade biografien. (Pitts-Taylor 2007; Shilling 2003.)

Kroppen påverkas inte längre enbart av samhället, utan också nya teknologier och metoder som skapats. Dessa medför nya alternativ, men har även genererat mycket diskussion. Att kunna använda sig av kosmetisk kirurgi för att ändra på sin kropp kan vara en stor lättnad för en individ. Man kan till exempel operera bort synliga födelsemärken eller andra visuella bördor eller till och med etniska kännetecken. Därför påstår plastikkirurger att de kan hjälpa individers psyke genom att omforma ett fel på deras kropp. Plastikkirurgi ses som ett sätt att hjälpa individen att vara både psykiskt och fysiskt i bra form och utstråla en inre balans. Det påstås att en person som är nöjd med sitt yttre är också bättre och mer motiverad att upprätthålla goda levnadsvanor, det vill säga till exempel äta hälsosamt och motionera regelbundet. Kosmetisk kirurgi anses ha ett samband med hälsa och välmående. (Pitts-Taylor 2007; Giddens 2009.)

Att använda sig av plastikkirurgi ses ändå av samhället som något osunt. På samma sätt ses också människor som annars upplevs vara normala, som avvikande och mentalt instabila om de använder sig av plastikkirurgi. Många läkare och psykiatriker tycker att det är osunt att genomgå många plastikkirurgiska operationer och kräver att deras patienter genomgår en psykisk kontroll före operationen. Även om vissa anser att det finns ett samband mellan kosmetisk kirurgi och hälsa och välmående, är risken i detta samband att kosmetisk kirurgi blir för en individ en förutsättning för välmående, att individen aldrig upplever sig vara tillräckligt bra och försöker korrigera sitt inre med otaliga operationer. Tanken om att man inte är bekväm i sin egen kropp är så främmande att den ses som en riskfaktor. (Pitts-Taylor 2007.)

Individens kropp uttrycker en sanning om individen. Av en människas kropp kan man ofta bedöma hurdan individ det är frågan om. Det kan handla om hurdana kläder man använder, ifall man är atletisk eller om man använder dyrbara smycken. Likaså kan denna fysiska sanning avslöja att personen ifråga genomgått otaliga kosmetiska operationer, vilket ofta tolkas som ett tecken på mental obalans, eller att personen lider av en sjukdom. Det är svårt att gömma sig undan denna sanning som kroppen uttrycker. (Pitts-Taylor 2007.)

2.1.3 Kroppen och samhället

Man kan också diskutera kroppens roll i det postmoderna samhället. Det har framlagts tolkningar om att kroppen har blivit en mer relevant del av identiteten, eftersom samhället präglas av mobilitet, rotlöshet och i allt högre grad avsaknad av traditioner. Samtidigt är identiteten mera uppnådd än tillskriven. Man kan nu mer än någonsin tidigare uttrycka sig själv genom sin kropp. Kroppen har blivit ett personligt projekt som individen bör utveckla. (Pitts-Taylor 2007.)

Men man vill också diskutera samhällets roll för kroppen. Det argumenteras att kroppen påverkas i lika hög grad av strukturella krafter som av individualitet och kreativitet. Den konsumtionsinriktade kapitalismen påverkar hurdana identiteter och livsstilar vi försöker uttrycka med hjälp av vår klädstil och utseendet. Kroppens symbolik är till salu (Pitts-Taylor, 2007, 34). På samma sätt som uppfattningarna om kosmetisk kirurgi är socialt konstruerade, är också uttrycken för hälsa normativt socialt konstruerade. Mediciner ses som en resurs för kroppen och kroppen som ett

narrativt uttryck av jaget. Denna bild är en produkt av historien, liksom också meningen man försöker uttrycka med sin kropp. Individuella tolkningar av kroppen är i lika hög grad påverkade av våra sociala normer som av individuella sanningar. (Pitts-Taylor 2007.)

Giddens (2009) använder anorexi som exempel av hur samhälleliga fenomen påverkar kroppen. Anorexi (överdriven bantning) är en kroppslig sjukdom med kroppsliga symptom. Ändå går det inte att hitta någon kroppslig orsak till sjukdomen, utan den har förorsakats av samhälleliga ideal och press på att se ut på ett visst sätt, vilket påverkat individens psyke, och kroppen blir sjuk. (Giddens 2009.)

2.1.4 Kroppen i sig

Kontrollen över kroppen varierar. Enligt vissa tolkningar har individerna nuförtiden själva en stor kontroll över kroppen. Kroppen är inte ett subjekt för alla de gränser och förväntningar som den en gång var. Kroppen har för en individ i ökande grad blivit ett fenomen av möjligheter och valfrihet. Detta orsakar dock en osäkerhet om vad som egentligen är vanligt och naturligt för en kropp. Det kan också vara allt svårare att acceptera en kropp som den är, och därför försöker man påverka den på olika sätt. Kroppen är som en enhet som man kan övervaka och sköta. Exempel på hur man arbetar på sin kropp på nya sätt är sådana sociala fenomen som kosmetisk kirurgi och bodybuilding. (Shilling 2003.)

Kroppen har dock sina begränsningar, till exempel är det oundvikligt att den åldras och slutligen dör. Shilling (2003) pekar på fenomen som visar att dessa gränser kommer emot även om vi inte inser det i tid. Anorexi är ett bra exempel på detta. Shillings grundargument är att kroppen är bäst förstådd som ett biologiskt och socialt fenomen som är ofullständigt och som ändras i och med det att det introduceras och deltar i samhället, dock med sina begränsningar. Kroppen påverkas i hög grad av hur den fostras till exempel av ett barns föräldrar.

Vissa sociologer (till exempel Foucault) placerar kroppen i centrum av sina teorier om interaktion och disciplinära system (Shilling 2003). Kroppen kan också ses som fysiskt kapital, vilket betyder att man kan använda sig av sin kropp som en resurs. En annan syn är att kroppen individualiserar varje människa och gör det enklare för

individerna att skilja sig från andra. Individerna upplever sig själv och sin omgivning genom sin kropp. (Shilling 2003.)

Schilling (2003) talar om att sociologin borde beakta förhållandet mellan kropp och själ i högre grad, men dock akta sig för att ge sig in på en filosofisk diskussion. Sinnet borde ses som något som befinner sig i en kropp. Kroppens existens, mening och betydelse är ett socialt fenomen. Kroppen är ett resultat av sociala krafter och relationer. Individerna både är och har en kropp. (Shilling 2003.)

Kullman (2007) har undersökt skejtarkroppar i en skejtande omgivning. Han lyfter fram att kroppen inte enbart kan definieras som det den är, utan snarare som vad den kan göra. Han pekar också på omgivningens roll för att forma kroppen, och menar att det handlar om kroppens förmåga att integrera sig med teknologier och omgivningar och anpassa sig efter dessa. En annan intressant aspekt som Kullman lyfter fram, är att kroppen ofta görs synlig när den skadas. Skejtarna i hans studie diskuterar sina skador sinsemellan, och smärta och skador blir kollektiva representationer. En av Kullmans främsta poänger blir ändå sambandet mellan det kroppsliga och kollektiva, det vill säga att likadana kroppar formar och stärker kollektiva representationer. (Kullman 2007.)

Kroppssociologi är ett relativt nytt område inom sociologin, som uppstått genom tre faser sedan 1980-talet: den etablerande perioden, den institutionaliserande perioden, och den tredje fasen som etablerat kroppen som ett relevant forskningsobjekt inom sociologin. Konsumtionskulturen har varit relevant för kroppssociologins uppkomst. Kroppen och identiteten har ett nära samband, där individen kan uttrycka sin sanna identitet genom sin kropp. Samhälleliga fenomen och ideal påverkar kroppen, vilket illustreras av till exempel föränderliga kroppsideal. Individerna har stor kontroll över sin kropp, och oförmåga att se ut på ett visst sätt kan ses som svaghet. Likadana kroppar bildar kroppsliga kollektiv.

2.2 Sportsociologi

I detta kapitel koncentrerar jag mig dels på sportsociologi i allmänhet, dels på kvinnors idrottande och genus i sporten. Historiskt sett är det ett relativt nytt fenomen att kvinnor idrottar. Jag tar även upp olika aspekter av idrottsvärlden som kapital och habitus inom

idrott, samt närmar mig ämnet via individens personliga motivationer för gymträning och sport. För kvinnor i många grenar är idrottandet en kamp mellan att kombinera sin kvinnlighet med sina idrottsliga målsättningar, och de finner olika sätt att legitimera sitt idrottande för sig själv. (Messner 2002.)

I Kullmans (2007) studie om skejtare lyfter skejtarna fram vikten av att bli bekant med sin utrustning och omgivning för att kunna prestera bra. Det kan handla om hala golvytor som kräver särskild teknik och reglering av kroppen, och då måste skejtaren vara medveten om hur omgivningen reagerar på och påverkar kroppen och tvärtom. Det handlar om reciprocitet mellan utrustningen och kroppen, där båda fungerar som en sorts proteser gentemot varandra. (Kullman 2007.)

Larsson (2009) delar in olika sätt att utöva idrott, till exempel kropp-mot-kropp (ex. boxning, ishockey), där man strävar efter att betvinga motståndaren, och kropp-med-kropp (ex. dans, konstsim), där man utför rörelser i harmoni.

2.2.1 Genus i sporten

Inom idrotten demonstrerar man duglighet och kunnande liksom också manlighet och kvinnlighet. Inte minst media lyfter fram, bekräftar och beundrar den könade och funktionella kroppen, tillsammans med sport- och modeindustrin (Wickman 2009). Kroppen spelar huvudrollen i dessa representationer.

Sport och idrott har traditionellt setts som något maskulint. Denna association är inte naturgiven, utan snarare kulturellt, historiskt och socialt producerad (Andreasson 2006). Kroppen förändras när man lägger ner mycket tid på idrott: för kvinnors del handlar det ofta om att kroppen får mer maskulina former, vilket kan dömas av omgivningen. Att kvinnor har intresse för sport har tidigare setts som onaturligt.

Andreasson talar om förhållandet mellan ”Biff” och ”Babe”, och om hur dessa två roller kan vara motstridiga för en och samma flicka. Å ena sidan vill man vara i god fysisk form och stark (biff), å andra sidan vill man ändå se bra ut i klänning, utan att ha till exempel för breda axlar (babe). Igen utgör bodybuilding ett extremt exempel på även detta fenomen: kvinnliga kroppsbyggare är både biff och babe på samma gång, manligt muskulösa men ändå vackert sminkade. (Andreasson 2006.)

Messner (2002) anser att sportens könsstereotyper drastiskt har ändrats under en generation. Förr handlade det om att pojkar inkluderades och flickor exkluderades ur sportsliga aktiviteter, vilket starkt framhävde stereotypen om den atletiska och aktiva mannen och den fysiskt svaga kvinnan. Idag är situationen mer mångfasetterad.

Messner menar att man fortfarande separerar män och kvinnor i sportens värld, men gör det mindre tydligt i form av ekonomiska och andra faktorer. Företagen har allt mer makt i idrottsvärlden genom till exempel sponsoravtal, och personerna som i dessa företag innehar makten är ofta män. (Messner 2002.)

Andreasson (2006) har studerat maskulinitet i ett damfotbollslag. Maskulinitet i form av styrka och tuffhet krävs för att uppnå kredibilitet i laget. Flickorna i damfotbollslaget kunde se ner på en lagmedlem som framhäver sin femininitet för mycket: det skulle verka som om denna inte tar sporten på allvar. Andreasson pekar också på att det är vanligt att vara lesbisk bland fotbollsflickor. På detta sätt deltar de i att rekonstruera normen om att flickor inte kan sporta, eftersom fördomen är att lesbiska flickor inte är feminina och "riktiga" flickor. I Kullmans (2007) studie om skejtarkroppar fanns det en egen tur för kvinnliga skejtare, vilket betonar deras utestängande från hallens verksamhet, även om syftet eventuellt varit att involvera dem i skejtandet. (Andreasson 2006; Kullman 2007.)

Messner (2002) talar om sportens centrum (center of sports). Med detta menar han huvudpersonen i lagidrott, till exempel speluppbyggaren i amerikansk fotboll. Alla blickar och kameror riktas mot denna person, som är den mest respekterade och ekonomiskt förmögna av spelarna. Grenarna är tydligt mansdominerade (till exempel amerikansk fotboll och ishockey). Messner talar om att sportens värld har ändrats i en mer individualistisk riktning, där man i ökande grad kan välja mellan olika och extrema sporter, som till exempel snowboarding eller skateboarding. De olika grenarna har sin egen publik, sina egna tidningar och sin egen värld. Messner menar att vi inte kan komma undan det faktum att sportens centrum fortsättningsvis har ett stort inflytande både inom och utanför sporten. Messner koncentrerar sig dock endast på det nordamerikanska samhället, vilket gör att man bör förhålla sig aningen kritiskt till att tillämpa hans tankar i det finländska, nordiska eller europeiska samhället. Birke och Brandt (2009) påpekar att andelen män i hästsport stiger ju mer industrialiserad grenen är, det vill säga ju mer pengar som rör sig i grenen. Till exempel i galoppporten där stora pengar rör sig är andelen män hög. Enligt Larsson (2009) ökar andelen män när

tävlingsinslagen ökar, till exempel motorsport domineras av män medan hästsport domineras av kvinnor. (Messner 2002; Birke och Brandt 2009; Larsson 2009.)

Genom att motionera ökar man de fysiska behärsningen av både sig själv och den omgivande världen (Crossley 2006, 42). Man känner sig säkrare i sin egen kropp när man är van vid att använda den mycket och testa dess gränser. Det är inte endast kroppens utseende som är viktigt, utan hur man känner sig i kroppen och använder den, helt enkelt *lever* sin kropp. (Crossley 2006, 2005.)

Klyftan mellan mängden motionerande kvinnor och män minskar med åldern. Medan männen minskar på sitt motionerande i och med att de blir äldre, bibehåller eller till och med ökar kvinnorna på sitt. Motionsidrott präglas av kvinnor, medan tävlingsidrott präglas av män. Undantaget utgörs av äventyrssporter så som klippklättring och off pist-skidåkning, som framför allt lockar unga män. Anmärkningsvärt är, att statistiken över medlemmar i idrottsföreningar i Sverige visar att andelen män inte har ökat i någon idrott sedan år 1994, då statistiken började föras. (Larsson 2009.)

2.2.2 Kapital och habitus i sporten

Thorpe (2009) skriver om Bourdieus habitusbegrepp och kapital bland snowboardåkare sett ur ett genusperspektiv. Liksom fotbollsflickorna i Andreassons (2006) studie, kämpar de snowboardande flickorna mellan feminina och maskulina roller och identiteter.

Med kapital menas enligt Thorpe ”olika former av makt som sociala aktörer innehar” (2009, 493, min översättning). I sin artikel skriver hon om att Bourdieu har ansett att kvinnor mest innehar kapital i form av grupper som de hör till, till exempel sin familj. Senare har dock feminister påstått att också kvinnor kan inneha symboliskt kapital. Thorpe citerar författare som beskriver symboliskt kapital som en unik form av motivation, det vill säga som en resurs och en belöning i nära samband med status, prestige, ära och livsstil. (Thorpe 2009.)

Kvinnor uttrycker och drar nytta av sin femininitet på olika sätt i olika sammanhang. Vissa kvinnliga snowboardare erövrar symbolisk kapital genom att uttrycka traditionellt sett maskulina uttryck av fysisk styrka och risktagning, medan andra använder sig av sin femininitet som symboliskt kapital. Oberoende av tillvägagångssätt tenderar kvinnan att

förlora på andra områden - precis som fotbollsflickorna – genom att antingen förlora kredibilitet inom sin gren av sporten eller bli beskylld av allmänheten för att vara för manlig. Inom snowboarding har dock vissa kvinnor börjat blanda dessa roller och på så sätt motverka denna dualism. (Thorpe 2009.)

2.2.3 Gymträning och motivation

Crossley (2006) har undersökt motiveringar för att besöka gym. Hans studie är utförd i Storbritannien, och därför kan jämförelser till vårt nordiska samhälle göras med viss försiktighet, men han presenterar en hel del intressanta frågeställningar och argument. Han kritiserar bland annat Foucault och Bourdieu för övergeneralisering. Crossley menar att motiveringen till att gå på gym är mycket mera mångfasetterad än till exempel Bourdieus teori om att särskilt kvinnor ur medelklassen ”investerar” i sin kropp i hopp om att det ska bringa positiva resultat både i privat- och arbetslivet. Han uppskattar Giddens (2009) fokus på självidentitet, men menar att alla de stora teorierna associerar kroppen med dess kultivering, istället för att fundera på den levande kroppen, som får glädje av att röra på sig. All idrott är inte eftertänkt och avsedd för att ha en effekt av något slag. Kroppen är avsedd för att röra på sig och mår bra av det, och det är ett naturligt behov för individen att röra på sig. Crossley menar också att de stora teorierna försummar idrottandets sociala aspekter samt den självkänedom som vissa former av kroppslig aktivitet innebär. (Crossley 2006.)

Crossley lyfter fram helt nya motiveringar som människor använder sig av för att berättiga all den tid de använder på gymmet. Aktörerna lär sig att stöda sig på de positiva aspekter som gymmet för med sig, och detta ”beroende” ökar sannolikheten för att dyka upp på gymsessionerna. Naturligtvis är en av de mest nämnda orsakerna för att bli medlem av ett gym att man vill gå ner i vikt eller bli i bättre form. Ett uttryck som Crossley (2006, 21) använder är att ”restore former glory”, det vill säga få tillbaka den forna glansen, vilket syftar på att man var snygg och spänstig i sin ungdom. Termen pekar på att en kropp som är i fysiskt bra form är estetisk och något man vill sträva efter. För det mesta handlar det enligt Crossley om att aktörens självidentitet är i fara: man upplever sig inte längre vara den man vill vara och tror sig vara, och vill återfå självkännedomen. Crossley lyfter fram den ökande övervikten i västerländska

samhällen som en av de största orsakerna till att antalet medlemmar i gym ökat så drastiskt. (Crossley 2006.)

En av Crossleys främsta poänger är att motiveringar utgör motivation. Viktiga motiveringar för varför aktiva idrottare fortsätter att ta sig till gymmet är enligt Crossley njutning, social interaktion, avslappning och utlopp, det fysiska jaget, flykt, skuld och kroppen, sluttande plan, sport och pengar. Det handlar om både interna och yttre motiveringar. Interna kan vara sådana som njutning och flykt, medan skuld kan ses som något som påverkas av den yttre pressen. Det sluttande planet innebär att man är rädd för att mista vanan ifall man missar en träning. (Crossley 2006.)

För en erfaren idrottare är det enkelt att intala sig själv att det ändå kommer att kännas bra att motionera, eftersom det har varit fallet tidigare. Socialt tryck kan utgöra en avgörande faktor i att man inte missar en gymsession: på detta baserar sig också en hel del olika bantningsgrupper. Man kan känna sig i behov av träning, i form av att få släppa loss ordentligt och efter träningen känna sig legitimt trött. Träning ökar självkännet av den fysiska kroppen, och bidrar därmed ofta till ett bättre självförtroende. Gymmet kan också vara en flykt från vardagen, där man får vara endast med sig själv. En person som utövar idrott regelbundet kan få skuldkänslor av att missa en träning. Regelbundenhet är uppskattat av idrottare: det är avsevärt enklare att träna om man gör det regelbundet, och att missa träningspass är en ökad risk för att man enklare ska komma ur vanan och formen. Man betalar för ett gymmedlemskap, och upplever då att det skulle vara bortkastade pengar om man inte gick till gymmet. Att besöka gymmet kan också vara en del av träningen för ens egen gren. (Crossley 2006.)

Att man känner till sina reflexiva kroppstekniker är viktigt för resultaten på gymmet, för att kunna göra rörelserna rätt och fokusera på målet mer än på utförandet av rörelsen. Att kunna fokusera på målet är också viktigt för motivationen för att fortsätta med sin träning. (Crossley 2006.)

2.2.4 Kvinnor i toppidrott

Frågan om vad män och kvinnor kan, får och förväntas göra är historisk och kulturellt föränderlig. Många förändringar har skett, såsom könskvoterings i idrottsföreningars styrelser, fler kvinnliga idrottare med internationella framgångar och bättre

mediabevakning av kvinnors idrott. Detta tyder på att forskningen kan bidra och har bidragit till att lyfta upp de viktiga frågorna. (Olofsson 2009.)

Olofsson (1989) anses ha startat diskussionen om kvinnor i toppidrott i Sverige. Samma år antog det svenska Riksidrottsförbundet sin första jämställdhetsplan. I sin avhandling korrigerar Olofsson historien om den svenska idrottsrörelsens utveckling:

”idrottsrörelsen är inte en folkrörelse – det är en mansrörelse och den är inte könsneutral” (citerad i Fagrell 2009, 8). På 1970-talet ställde man i Sverige mål om att flickor och kvinnor ska ha förutsättningar att idrotta, och på 1990-talet mätte man ifall alla har lika villkor i idrotten i och med träningstider etc. . (Fagrell 2009; Lundvall 2009; Olofsson 2009.)

Gilenstam, Karp och Henriksson-Larsén (2009) har undersökt kvinnliga hockeyspelare i en gren som är mansdominerad. De kvinnliga hockeyspelarna tycks ha traditionella beskrivningar och bilder om hur män och kvinnor rentav är varandras motsatser och männen är seriösa idrottare. De kvinnliga hockeyspelarna legitimerar ändå sitt eget idrottande med att resonera kring att kvinnor är på det här sättet, män på det där sättet, men jag är såhär och är mer lik männen. Kvinnorna har medvetet valt en gren som går emot det som anses som lämpligt och vanligt för kvinnor. För att vara en trovärdig idrottare måste kvinnorna ta avstånd från det som av allmänheten anses som kvinnligt, eftersom seriös idrott inte går ihop med att vara kvinnlig. (Gilenstam, Karp och Henriksson-Larsén 2009.)

Olofsson (2009) berättar om hur man tog sig an flickfotboll i Sverige. Man koncentrerade sig på att skilja åt *flickfotbollen* från fotbollen genom till exempel att utbilda ledare i hur flickor är samt koncentrera sig på social orientering framom tävlingsorientering. Det visade sig dock att flickorna i dessa projekt stod emot denna konstruktion, de uppfattade sig själv som fotbollsspelare och inte kvinnliga fotbollsspelare. Detta sätt att själv omdefiniera sig tycks vara allmänt hos kvinnliga idrottare. I Wickmans (2009) studie identifierar sig de kvinnliga handikappidrottande rullstolsåkarna inte som handikappidrottare, utan som rullstolsåkare. Precis som de kvinnliga hockeyspelarna menar det att de inte är som de andra. De fotbollsspelande flickorna betonar i sin definition av sig själva mest prestationsutveckling och kamratskap. (Fagrell 2009; Olofsson 2009; Wickman 2009.)

Etableringen av kvinnornas idrottande i Sverige på 1970-talet präglades av två olika ideologier: *särarts-* och *likhetsideologin*. Gymnastikförbundet är ett exempel på ett förbund som använde sig av särartsideologin, där det betonas hur annorlunda kvinnorna är jämfört med männen. Fotbollsförbundet däremot betonade att kvinnorna ska klara av samma spel som män, och vara lika som dem. Under 1980-talet kombinerades sedan dessa två strategier i och med att kvinnorna framhävde likheten i idrottsbeteendet men markerade sig själva som kvinnliga. (Fagrell 2009.)

Kvinnor håller på att göra en frammarsch inom idrotten. Tidigare har det handlat om att helt enkelt få idrotta, men fortfarande finns det kamper att ta till exempel inom uppskattningen och industrialiseringen av kvinnodominerade grenar och att ha maktpositioner inom idrottsorganisationer. Andelen kvinnor i idrott stiger ständigt, och de har hittat motivationen med att idrotta och utveckla sitt fysiska kapital. De idrottande kvinnorna definierar sig inte som kvinnliga idrottare utan helt enkelt som idrottare, till exempel fotbollsspelare.

2.3 Ridsport

2.3.1 Inledning

I denna avhandling ligger fokus på kvinnliga toppryttare. I detta kapitel presenteras därför forskning om ridsporten. Den sociologiska hästforskningen har tillsvidare fokuserat mest på stallkultur och hästflickor, istället för att fokusera på ridning som en sport. Därför har jag lyft upp även sådan forskning som inte är sociologisk, för att kunna presentera ridningens fysiska aspekter. Detta är viktigt för att senare kunna diskutera mitt intervjumaterial.

I detta kapitel redogör jag för aspekter som är viktiga för att förstå just ridsportens kroppslighet och idrottslighet, för att kunna dra paralleller till kroppssociologi och sportsociologi. Jag tar upp relationen mellan människan och hästen, det kroppsliga i ridandet, fysiska synpunkter på ridning och ryttare samt genusfrågor inom grenen.

Särskilt med tanke på föregående kapitel i denna avhandling kan det vara bra att genast påminna och poängtera att ridning är den enda OS-grenen, där män och kvinnor tävlar i samma klasser. Inte heller hästens kön spelar en roll. I ridning är ”redskapet” som man

idrottar med ett djur som väger tio gånger mera än människan, vilket gör att fysiken i ridsporten är ett oundvikligt faktum.

Ridsporten, där jag själv har mest erfarenhet inom, är hopprytt. Den har äntligen börjat ta sig själv mer på allvar som en riktig idrottsgren. Finlands Ryttarförbund hade under år 2010 ryttarens kondition som tema (Kilpaile Kunnolla), och inom ramen för det utgivit en ny guide om ryttarens kondition (*Ratsastajan kunto-opas*). Redan år 2009 lades en grund för detta då ryttarförbundet beställde ridningens grenanalys (*Ratsastuksen lajiansalyysi*) som ett examensarbete. I Sverige motiverades ridning på 1950-talet med politiska mål om socialisation och hälsopromotion. Sedan dess har ridningen i Sverige gått från att vara ett tidsfördriv för de unga till att vara en del av sportrörelsen. (Hippos 2/2010; Forsberg och Tebelius 2005.)

Lena Forsberg påpekar att klass är något att komma ihåg speciellt inom ridsportens tävlingsvärld. Enligt henne finns det ingen annan sport som har lika dyra kostnader med förhöjd ambitionsnivå. (Forsberg 2007.)

2.3.1 Relationen mellan människan och hästen

Kommunikationen mellan människa och häst sker genom kroppen, till stor grad utan ord. När en ung häst utbildas, består utbildningen i praktiken av att unghästen ska lära sig att tolka människans kroppsspråk och reagera därefter. Likaså lär sig en ryttare att använda sin kropp till att kommunicera med hästen. Senare sker detta med större fitness, och hästen och ryttaren är representationer av varandra. (Birke & Brandt 2009.)

Game (2001) talar om ridning som en kroppslig upplevelse, snarare än en fysisk aktivitet, där människan och hästen blir ett. Ridning är inget som man mekaniskt kan lära sig att utföra, utan en känsla man söker efter. Genom sitsen blir man ett med hästen, och för att detta ska vara möjligt måste kroppen vara avslappnad och sinnet fokuserat. Allt det här sker i nuet, tankarna kan inte vara någon annanstans. En sann ryttare kan inte fundera på risken att eventuellt falla av, utan måste ge sig själv till ridningen och samtidigt vara ödmjuk och självsäker. Att hästen och ryttaren hittar en gemensam rytm är essentiellt för att man ska vara *med* hästen. Känslan av att bli ett med varandra kan fungera åt båda hållen: en svag häst behöver mycket stöd från sin ryttare, och till exempel en person med funktionshinder kan uppleva en ny känsla av kroppens kapacitet

med hjälp av hästen. Game definierar ridning som att det som hästen och ryttaren tränar med är relationen, den gemensamma rytmen, det transporterande flytet, helt enkelt *ridningen* (Game 2001, 5). (Game 2001.)

Wipper (2000) talar delvis om samma sak. Hon har gjort en studie om förhållandet mellan häst och ryttare i det som sägs vara kungagrenen inom ridsporten, det vill säga fälttävlan. Hon poängterar att ryttarna själva talar om kompanjonskap (*partnership*) när de talar om relationen till sin tävlingspartner, hästen. Forsbergs och Tebelius (2005) talar i sin studie om att ridning är växelverkan och nonverbal kommunikation. (Wipper 2000; Forsberg och Tebelius 2005.)

I stallet utsätts hästflickorna för situationer som de måste klara av, även om de själva aldrig skulle ha trott att det är möjligt. De lär sig genom att göra. Detta bidrar till att deras autonomi och självtillit förstärks. Nora Brandt lyfter fram det fascinerande i att handskas med hästar: kombinationen av att ha makt och kontroll över ett så stort och potentiellt farligt djur och samtidigt ändå känna en vänskap med djuret. I detta illustreras komplexiteten i hästsport ur ett könsperspektiv: å ena sidan det kvinnliga vårdandet och å andra sidan det manliga härskandet med makt och kraft. En av kvinnorna som Lena Forsberg och Ulla Tebelius (2005) intervjuat talar om att hästen erbjuder ett ”no-risk” förhållande, där inget rum för missbruk av affektionen finns. (Brandt 2008; Forsberg och Tebelius 2005.)

Brandt tar i sin studie om socialpedagogisk hästverksamhet fram två olika diskurser som finns inom fältet: disciplindiskursen och socialdiskursen. Nyckelbegrepp i disciplindiskursen är *ordning och reda, hierarki, prestation, kroppsarbete, anpassning och arbetsmoral* samt *hästen i första hand*. Till socialdiskursen hör nyckelbegreppen *empowerment, gemenskap, upplevelser och känslor, häst-människa-kommunikation, människa-människa-kommunikation* samt *symboler och metaforer*. Disciplindiskursen stöder sig på argument om säkerhet och representerar värden som de flesta som gått i ridskola känner igen. Socialdiskursen representerar mer det moderna inom branschen och det som man nuförtiden strävar efter att lyfta fram i ridskoleverksamheten. (Brandt 2005.)

Dessa två diskurser står i konflikt med varandra. Disciplindiskursen härstammar från tiden då ridning i Finland skedde praktiskt taget enbart i det militära, d.v.s. praktiskt taget endast av män och i en maskulin omgivning. Socialdiskursen är ett resultat av att

ridning har blivit en kvinnodominerad sport och fritidssyssla, och representerar de mjukare värden som detta för med sig. (Brandt 2005.)

2.3.2 Det kroppsliga i ridandet

Swift (1985) har skrivit en berömd lärobok i ridning. Hennes ridstil kallas för *Centred Riding*, vilket syftar på att ryttaren hela tiden ska vara centrerad, det vill säga balanserad ovanpå sitt eget balanscenter, för att ge hästen möjlighet och hjälpa den att vara balanserad. Boken är full med exempel på hur man ska använda sin kropp för att få hästen att reagera på önskat sätt. Det handlar inte endast om att använda skänkeln, utan hon använder sig av mentala bilder, som hjälper ryttaren att få den rätta känslan. Det kan handla om små detaljer som att slappna av sin lilltå, för att få hela benet att slappna av. När benet slappnar av kan också höfterna göra det, vilket gör att också ryggen kan slappna av. Onödiga spänningar gör att hästen också är spänd. (Swift 1985.)

Brandt tar upp ridningens kroppslighet. ”Praktiken är förkroppsligad och inte nödvändigtvis en medveten artikulation” (Brandt 2008, 32). Hästflickorna som Brandt intervjuat lyfter också fram aspekten av *makt* i ridningen. Känslan av att ha fullständig kontroll, som baserar sig på ömsesidig respekt, över ett stort djur är en av de främsta orsakerna till att man rider. Brandt lyfter även fram att hästen är en symbol på kraft och potens, som båda är starkt manliga egenskaper. Att i form av ridning kunna ta del av dessa egenskaper är enastående. (Brandt 2008.)

Brandt talar även om att hästflickor är relativt asexuella. I stallet bryr man inte sig om hur man ser ut, det är praktiskhet som gäller för klädval. Flickorna bedömer varandra mer på basis av kunskaper än utseende. Lena Forsberg lyfter fram tävlingsdräkten, som enligt beskrivningar imiterar en maskulin stil, men som genom de strama skraddarsyddade ridjackorna ändå understryker sensualism och t.o.m. oanständighet. Ändå upplever stallflickor att det inte finns någon poäng i att klä sig fint, eftersom man ändå blir smutsig i stallsysslorna. Stallet blir en värld som ger utrymme för den verkliga och biologiska kroppen (Forsberg 2007). På tävlingar ville man ändå vara prydlig och representativ, och klä sig till exempel i samma färger som hästen använder. (Brandt 2008, Forsberg 2007.)

Hyttinen har gett ut en konditionsguide för ryttare, (*Ratsastajan Kunto-opas*) (2010). Enligt henne baserar sig de ridspecifika förmågorna på ryttarens fysiska färdigheter, det vill säga utan bra fysik kan man inte heller bli en bättre ryttare. Hon illustrerar detta i sin grundfärdighetspyramid. I pyramiden placerar hon förmågorna i följande ordning: balans, fysisk kondition, kroppsbehärskning, kroppens rörlighet och grenspecifika kunskaper. Hon ger exempel på hur fysiken tar form i till exempel reaktionsförmågan: ”ryttaren bör kunna reagera till signalerna från hästen närapå automatiskt genom att variera rörelsebanor och kraftanvändning” (Hyttinen 2010, 3, min översättning).

Hyttinen påpekar att det i ridningen inte endast handlar om mekaniskt utförande, utan också samstämmigheten mellan häst och ryttare bör stämma. Hon menar ändå att tillit och ett bra förhållande byggs upp med hjälp av ryttarens ridkunskaper, vilka baserar sig på dennes fysiska förmågor. Allt har alltså ett samband. (Hyttinen 2010.)

I ridning krävs att ryttaren kan transformera de kroppsliga signalerna till vidare aktioner. När ryttaren känner av något i hästen, måste man genast reagera på de signalerna och veta vad som ska göras för att rätta till situationen. Till exempel om hästen inte är rak ska ryttaren sträva efter att omedelbart rätta till situationen genom att använda sin sits och sina skänklar. (Hyttinen 2010).

Ryttare kräver år efter år allt mer perfekta rörelser och prestationer av hästen, och då bör ryttaren också kräva tillräckligt mycket av sig själv som idrottare. Målet bör vara att ryttaren har en åtminstone så god fysik att man klarar av att inte störa eller begränsa hästen. Särskilt rygg- och magmuskelnas stöd som bas för en god sits och bra ridförmåga är viktiga. Rörligheten är också viktig för ryttaren. Med spända muskler kan man inte sitta rätt, vilket påverkar hela sitsen och således också hästen. Stela muskler har ryttaren också sämre kontroll över, och till exempel reaktionshastigheten kan bli lidande (Hyttinen 2010; Vaarula 2006; *Hevosurheilu* 88/2010.)

2.3.4 Genus i stallet och ridningen

Forsberg (2007) skriver om att stallflickor har möjlighet att kollektivt stå emot bilder av hur de förväntas vara och bryta dessa normer genom att anta en annan genusform. I stallet har de möjlighet att iscensätta olika sätt att vara flicka och stå emot förväntningar på ett annat sätt än i en annan miljö. De vidgar sitt handlingsutrymme och markerar sin

självständighet. Flickorna i stallet uppfattar sig själva som kompetenta, handlingskraftiga och fullständigt kapabla att vara ledare. (Forsberg 2007.)

Enligt Brandt (2008) applicerar hästflickor både manliga och kvinnliga normer i sitt sysslande med hästen. Dels vill de gärna vårda och pyssla om hästen, vilket ses som kvinnligt, dels är de intresserade av fart och faror och vill vara starka med hästen, vilket ses som manligt. På detta sätt förstärker de normerna samtidigt som de bryter mot dem. (Brandt 2008.)

Birke och Brandt (2009) lyfter upp aspekten om att hästen i sig ses som en representation av manlighet. Den medeltida riddaren och den amerikanska cowboyn är två exempel på hästmänniskor som är starkt manliga. På en staty där en känd (oftast) man rider på en ståtlig häst, görs automatiskt ett antagande om att hästen också är av manligt kön. I statyer anses till och med en häst utan ryttare oftast vara en hingst. (Birke & Brandt 2009.)

Det finns också andra könsliga representationer inom hästvärlden. Birke och Brandt jämför den manliga cowboyn och den ytterst feminina dressyryttaren. Fördomar och uppfattningar om kvinnlighet finns också när det handlar om hästar: ston anses ofta vara mindre pålitliga och mer temperamentsfulla än hingstar och framför allt valacker. Även reklam för hästutrustning representerar starka könsroller. I reklamen är kvinnorna perfekt sminkade och prydligt klädda. I dem existerar inte pojkflickor som är orädda för smuts (Birke & Brandt 2009).

Att kvinnor lär sig att uttrycka sig kroppsligt med hästar ger dem större vana och självsäkerhet att uttrycka sig kroppsligt också i andra aspekter och tillfällen i livet. Det bör dock lyftas fram att den kvinnodominerade ridsporten är den allra minst industrialiserade delen av hästsport, om man jämför med trav- eller galoppsport, det vill säga minst pengar rör sig i ridsporten. Redan termen "horsemanship" har en laddning och betydelse, när man talar om hästhantering. Termen vill låta förstå att hästmänniskor är män, och det finns inget könsneutralt universellt begrepp att använda istället. (Birke & Brandt 2009.)

Det syns ofta utanpå att en kvinna arbetar med hästar. Hon blir fysiskt stark, väderbiten om ansiktet, och smutsig. Hon måste vara kapabel att köra stora bilar, lyfta tunga saker som till exempel höbalar och hantera stora hästar som ibland betar sig illa. I den andra

ändan av spektret finns det som i Amerika kallas för ”dressage queen” (Birke & Brandt 2009). Det är en kvinna som är besatt av att allt ska vara perfekt hos både häst och ryttare. En hästkvinna kan markera sin kvinnlighet till och med medan hon sitter på en häst till exempel genom att använda färggranna kläder eller andra prydnader. (Birke & Brandt 2009.)

Den nordiska hästforskningen har tillsvidare fokuserat på stallkultur och flickor i stallet. Relationen till hästen är mångfasetterad, och man har både ett fysiskt och ett psykiskt förhållande till sin partner, hästen. Förhållandet blir ömsesidigt, där båda parterna stödjer varandra både kroppsligt och mentalt. Ridningen sker med hjälp av små förändringar i ryttarens kropp, som hästen känner av och reagerar på. Att bemästra dessa kräver stor kroppskontroll av ryttaren. Ridning är en kroppslig kommunikation och upplevelse. På den senaste tiden har både ridsporten själv och omvärlden börjat ta ridning på allvar som en sport. Det finska ryttarförbundet har betonat de idrottsliga aspekterna av ridning genom olika kampanjer och andra insatser. Forskningen visar på att stallet är en miljö där kvinnligt och manligt blandas på ett naturligt sätt, och flickor blir handlingskraftiga.

3. Teoretiska perspektiv på ridandet

I detta kapitel redogör jag för min teoretiska referensram. Eftersom kroppslighet och idrottslighet inte varit särskilt populära teman inom sociologisk hästforskning tidigare, måste jag välja min teoretiska referensram utan något stöd från tidigare forskning. Jag valde den teoretiska referensramen på basis av vad som kunde vara nyttigt för att kunna forska i mitt ämne på bästa sätt, med tanke på att jag var intresserad av det kroppsliga och idrottsliga i ridandet. Habitusbegreppet är användbart på flera olika sätt för kvinnliga proffsryttares idrottarskap, kollektiv och upplevelser. Reflexiva kroppstekniker däremot hjälper att förstå det kroppsliga och sambanden i ridandet.

3.1 Habitus

Habitus är ett sociologiskt begrepp som man förknippar med Pierre Bourdieu. Habitus är förhållnings- och tillvägagångssätt som individen tagit till sig. Syftet med habitus är att individen kan maximera sitt (sociala/kulturella) kapital inom ett visst *fält*, genom att ta till sig det habitus som accepteras och krävs inom fältet. Bourdieu jämför kapitalet med företagsvärlden, där man också strävar efter att maximera sitt kapital, men i den sociala sfären är individer omedvetna om att de strävar efter att maximera kapitalet, eftersom de anammat tillvägagångssättet som attityder och dispositioner. (Bourdieu 1985.)

Socialt kapital är endast till en del lättförstådda förbindelser. För att nå socialt kapital krävs att man tillbringar tid och spenderar pengar. Man måste ofta också inneha en specifik kompetens. Denna kompetens sprids i ett kollektiv, vilket tenderar att garantera reproduktionen av det sociala kapitalets. Kapital kan även konverteras från en form till en annan. Det traditionella exemplet på konvertering är att utbyta ekonomiskt kapital mot socialt eller kulturellt, men Bourdieu menar att det inte alltid är så enkelt. (Bourdieu 1985.)

Thorpe definierar habitus som en uppsättning av omfattade scheman av perceptioner, dispositioner, och uppskattningar, inklusive smak, som vägleder våra praktiker och ger dem mening (Thorpe 2009, 499). Habitus är förkroppsligat, det finns i kroppen och påverkar alla kroppar, både som individer och kollektiv. En snowboarding-habitus kan endast nås genom långvarig kontakt med just den sporten och dess kultur. Hängivna snowboardare talar om snowboardingens själ, vilket Bourdieu enligt Thorpe (2009, 499)

kallar för ”*cultural unconscious*”, det vill säga att det är kulturellt omedvetet. De snowboardande flickorna lever i en konflikt mellan den genus-habitus som de blivit socialiserade till och den snowboarding-habitus som de önskar uppnå och tillhöra. (Thorpe 2009.)

Individen kan också växla mellan olika fält och habitus och finna en stor frihet i detta. Thorpe ger exempel på en småbarnsmamma som i backen kan känna sig som vem som helst, och av vilket genus som helst. Fält definierar hon som ett strukturerat system av sociala positioner som antingen individer eller institutioner inblandade i samma verksamhet ockuperar (Thorpe 2009, 496). (Thorpe 2009.)

För Bourdieu producerar kroppen tecken som fysiskt markerar relationen till kroppen. Att inte ta hand om sin kropp ses som moralisk löshet, medan att ta hand om kroppen för mycket blir återigen ett tecken på kvinnlig excess, som är en del av ett långt moraliskt samband med femininitet (Skeggs 2004, 142). ”The habitus is a model of accumulation, based on knowledge of the game and how to play it (Skeggs 2004, 146). (Skeggs 2004.)

3.2 Reflexiva Kroppstekniker - Reflexive Body Techniques

Kroppen och sättet att uttrycka sig med hjälp av den beror på individens grupptillhörighet. Det kvinnliga kroppsspråket skiljer sig från det manliga och en individs sociala bakgrund speglar sig i språket som man använder. Precis detta sätt att veta hur man ska använda sin kropp kallas för kroppstekniker (body techniques) (Crossley 2005, 7). Denna definition är dock till en viss del problematisk, eftersom den kan anses reflektera en syn på att individen är separat från sin kropp, och denna uppfattning är mycket omdebatterad. Kroppstekniker är för-reflexiv förstående vetenskap och orsak, som dessutom är social fakta. De varierar bland samhällen och sociala grupper.

Crossley (2005) skriver om kroppstekniker, men expanderar begreppet till Reflexiva Kroppstekniker, RBT's (Reflexive Body Techniques). Dessa kroppstekniker har det primära syftet att arbeta tillbaka på kroppen, för att modifiera och tematisera den på något vis (Crossley, 2005, 9). Exempel på reflexiva kroppstekniker är att borsta håret,

där man använder en del av sin kropp för att upprätthålla en annan, eller att jogga, där man använder hela sin kropp för detta ändamål.

Varje samhälle och social grupp har sin egen specifika repertoar av reflexiva kroppstekniker. Reflexiva kroppstekniker är kroppens tekniker, framförda av kroppen själv för kroppen. Ändring och upprätthållning av kroppen ska förstås i ljuset av reflexiva kroppstekniker. Detta handlar om till exempel att gå på gym. Forskning har visat att antalet (privata) gym ökar drastiskt, vilket pekar på att det blir mer allmänt att gå på gym, alltså att syssla med en form av reflexiv kroppsteknik. (Crossley 2005; Shilling 2003.)

Vissa reflexiva kroppstekniker är om inte obligatoriska, åtminstone allmänt accepterade, medan andra behöver mycket förklaring för att accepteras. Reflexiva kroppstekniker kan falla i zonen för det normala kroppsliga arbetet, som att borsta tänderna, eller vara något mer extremt och inte lika vardagligt och nödvändigt, som att låta tatuera sig. Crossley påpekar att olika reflexiva kroppstekniker finns i olika frekvensmässiga kroppsliga zoner. Olika reflexiva kroppstekniker kan behöva olika förklaringar. Reflexiva kroppstekniker fungerar som ett effektivt hjälpmedel för att tolka kroppen och hur den används i olika sammanhang. (Crossley 2005.)

Kullman (2007) lyfter fram termen ”kroppsteknik” i samband med skejttrick. Han menar att trick handlar om att lära sig en ny kroppsteknik, en ”instrumentell kodning av kroppen” (Foucault 1987, i Kullman 2007, s.320). Således är det inte samma term som Crossleys (reflexiva) kroppstekniker, men även denna tolkning kan bli nyttig för denna studies ändamål, eftersom det även i min studie handlar om invand fysisk kontroll av kroppen. Enligt Kullman är kroppstekniker inte enbart nyttiga för en enskild kropp, utan även för kroppsliga kollektiv som de upprätthåller. (Kullman 2007; Crossley 2005.)

Min teoretiska referensram består alltså av habitus och reflexiva kroppstekniker, i samband med den forskning som presenterats i kapitel 2. De reflexiva kroppsteknikerna fungerar som redskap för att tolka samarbetet med ryttarens och hästens kropp, hur de påverkar både sig själva och varandra. Habitusbegreppet är ett redskap för att tolka hur de kvinnliga toppryttarna uppfattar sig själva både kroppsligt, som individer och som kollektiv. Tillsammans med den tidigare forskning som jag presenterat i kapitel 2 bildar dessa de teoretiska referensramar och den grund som min undersökning ligger på.

Proffssryttarna som jag intervjuat är både kvinnor och idrottande kroppar, som tillsammans med sina hästar utövar reflexiva kroppstekniker.

4. Metod och material

Studien består av åtta intervjuer med kvinnliga ryttare, som genomfördes i helsingförstrakten och i Wierden i Holland under hösten 2012. Tre av intervjuerna gjordes i Wierden och 5 i huvudstadsregionen. I en av intervjuerna deltog även två andra informanter under en del av intervjun. Intervjuerna var halvstrukturerade temaintervjuer (bilaga 1,2 och 3), d.v.s. jag hade en intervjuguide med färdiga frågor att utgå ifrån, men lät diskussionen flyta fritt i intervjusituationen om det var möjligt. Även vissa drag av en open-ended interview fanns, i och med att jag strävade efter att låta informanterna tala så fritt och mycket som möjligt medan jag själv lyssnade aktivt (Silverman 2006.)

En kvantitativ studie skulle omöjligen ha kunna ta fasta på problematiken i min forskningsfråga på samma djup som denna kvalitativa studie. Jag har använt mig av en del kvantitativt bakgrundsmaterial, som hjälpt mig på vägen, men för just min forskningsfråga lämpade sig intervjuer bäst som metod, eftersom det handlar om personliga komplexa uppfattningar och känslor. Intervjun anses också vara ett bra sätt att undersöka nya röster, vilket man väl kan säga att sker i min studie. (Kvale m.fl. 2009; Silverman 2006.)

Mitt material räknas inte som sensitivt, om man utgår från Kuulas (2006, 91) lista på ämnen som räknas som sensitiva. Bara ifall informanterna berättade om specifika aspekter om sin hälsa kunde det ses som sensitivt, men det skedde inte i någon större utsträckning. Därför krävde inte mitt material någon särdeles omsorgsfull bevaring och behandling, utöver det vanliga, med anonymisering av materialet, omsorgsfull bevaring och ett diskret sätt av den som utförde undersökningen. En persons röst räknas dock som en personinformation, som bör hemlighållas (Kuula 2006). Det finns ändå en hypotetisk risk att någon kunde känna igen mina informanter från avhandlingen, och enligt Kuula (2006) är det då väsentligt att forskaren i sin text behandlar informanterna på ett respektfullt sätt. Då är skadan mindre ifall de skulle kännas igen. (Kuula 2006.)

4.1 Hur undersökningen genomfördes

Detta arbete baserar sig på intervjuer med kvinnliga proffsryttare i åldern 20-30 år. Med proffsryttare avser jag personer som tjänar sitt levebröd med att rida. Samtliga informanter representerar grenen banhoppning inom ridsport. Allt som allt gjorde jag

åtta intervjuer med proffsryttare och sådana som jag kallar som semiprofessionella, det vill säga de sysslar med hästar på ett ändamålsenligt och tävlingsinriktat sätt, men de tjänar inte sitt levebröd i branschen. Jag presenterade mig själv för informanterna som sociologistuderande i behov av informanter för min pro gradu-studie, men drog även nytta av och tog upp våra eventuella personliga kontakter (till exempel ifall jag fått kontaktuppgifter via en gemensam bekant) för att bilda ett mer förtroligt förhållande med informanterna. (Silverman 2006.)

Den ursprungliga planen var att göra intervjuerna som parintervjuer, men det måste slopas av praktiska skäl. Det gick helt enkelt inte att få flera proffsryttare på samma ställe samtidigt. Att ens få en person att sitta eller stå stilla med mig en stund var tillräckligt krävande. Lyckligtvis hade jag nytta av mina bekanta i branschen i olika länder för att få ett tillräckligt antal informanter.

Jag inledde arbetet med intervjuerna genom att göra en provintervju med en vän till mig som arbetat som ryttare och hästskötare. Provintervjun visade att vissa frågor och diskussionsämnen kunde kännas främmande för informanterna, och då underlättade det med praktiska exempel. Här stiger frågan om min forskarroll in: en annan forskare som inte hade samma erfarenhet av grenen som jag skulle knappast ha kunnat ställa frågor på det sättet och förklara. Jag är på ett sätt lika inne i forskningsfältet som informanterna. Att ändå inte ställa för ledande frågor var det som jag varit mest orolig över under intervjuprocessen, och på så sätt sätta ord i informanternas munnar. Efter provintervjun justerades och finslipades intervjuguiden så att vissa frågor blev mer tydliga, och att frågorna följde efter varandra i en logisk ordning (Bilaga 1).

Intervjuerna gjordes i Nyland och Holland under hösten 2012 och vintern 2013 av mig personligen. Ingen annan har deltagit i insamlingen av materialet. De flesta intervjuerna är gjorda i en hästig miljö i stallet eller på tävlingsplatsen, antingen på ett privat ställe på läktaren eller ute i tävlingsstallet. Jag tror att det kan påverka informanterna att befinna sig i den miljö som de talar om, särskilt om de är klädda i sina ridkläder just då. Dock kan det också ha påverkat intervjuerna på det sättet att ryttarna kände att de inte hade mycket tid för mig, och intervjuerna kanske skulle ha blivit längre i något annat kontext. Alla talade ändå välvilligt om sitt liv och sina uppfattningar med mig. Intervjuerna tog i medeltal ca 20-30 minuter, vilket resulterade i 4-12 sidor

transkriberad text per intervju. Samtliga intervjuer bandades på min personliga Nokia N9-mobiltelefon.

Informanterna rekryterades till studien på varierande sätt via privata kanaler. Många rekryterades via facebook-meddelande, andra genom att jag frågade dem personligen när vi befann oss på samma ställe. En rekryterades via snöbollsmetoden, då en kvinnlig ryttare råkade vara på plats medan jag intervjuade en annan, så att jag kunde intervju henne efteråt. Sju av intervjuerna i detta arbete gjordes så att vi träffades personligen, och en utfördes via videosamtal på Skype. Informanterna representerar fyra olika nationaliteter, vilket jag upplevt som en rikedom för studien i denna multinationella sport. Samtliga nationaliteter var ändå från en nära kultur, så att inga kulturskillnader behövde beaktas under intervjun. (Kvale m.fl. 2009.)

Tabell 1: Informanternas profil enligt typ, ålder och land

Ålderskategorier:

I = 20-30år

II = 30-40år

III = över 40år

Informant	Typ	Ålder	Land
1	Professionell	II	Finländsk
2	Professionell	II	Utländsk
3	Professionell	I	Utländsk
4	Professionell	I	Utländsk
5	Professionell	I	Finland
6	Semiprofessionell	I	Finland
7	Semiprofessionell	II	Finland
8	Professionell	II	Finland
6,1	Professionell	III	Finland
6,2	Professionell	III	Finland

Informanternas profil presenteras i tabell 1. I tabellen kallar jag ryttarna för professionella eller semiprofessionella. Med professionell avser jag en ryttare som uppger att ridning är hennes huvudsyssla, de semiprofessionella uppger att de tjänar sin huvudinkomst på annat sätt, men rider seriöst och långsiktigt.

I praktiken har undersökningen planerats och skrivits under en lång tidsperiod, vilket innebär att det ingalunda varit en lineär process som framskridit enligt ett visst manuskript. Typiskt för en kvalitativ studie, har det handlat om att gå fram och tillbaka mellan tidigare forskning, forskarroll, material och forskningsfrågor i ett kontinuerligt tanke- och skrivarbete från forskarens sida, för att slutligen komma fram till ett resultat. (Kvale m.fl. 2009.)

4.2 Intervjun

En utförlig intervjuguide på tre språk användes (Bilaga 1). Intervjuerna var halvstrukturerade temaintervjuer. Jag hade en intervjuguide med färdiga frågor att utgå ifrån, men lät diskussionen flyta fritt i intervjusituationen om det var möjligt. Jag utgick mest från de teman som fanns i min intervjuguide, istället för att strikt hålla mig till de färdiga frågorna. Jag var också flexibel genom att lyssna på informanterna och fortsätta på de teman som de tog upp för att göra diskussionen naturlig. Då jag blev mer van och erfaren som intervjuare kunde diskussionen flyta friare. Det kan också ha att göra med att informanterna och jag hade mycket gemensamt i och med att vi visste om varandras bakgrund inom hästbranschen. Detta bidrog till att både informanterna och jag var bekväma i situationen och hade enkelt för att diskutera ett ämne av gemensamt intresse, även om jag styrde diskussionen.

Intervjuerna inleddes med ett par uppvärmningsfrågor, där jag bad informanterna berätta om hur det kom sig att de började rida och lite om sin karriär. För att komma in på den idrottsliga delen bad jag dem berätta om hur deras hästar tränar. Därefter kunde jag dra en naturlig parallell till ryttarnas egen träning, hur mycket de rider, ifall de tränar utöver det och hur de motiverar sina val gällande sin egen träning. Efter det diskuterade vi ifall de upplever sig vara proffsidrottare, och ifall en ryttare överlag kan vara proffsidrottare. Sedan övergick diskussionen till själva ridningen, hur det känns, hur man tänker, och samarbetet med hästens kropp. Jag bad informanten kommentera ridklädernas betydelse, samt ifall ryttare har några gemensamma drag som gör att man känner igen dem. Avslutningsvis kommenterade informanten ifall ridning får tillräckligt mycket pengar och uppmärksamhet i media, och ofta ville informanterna ännu fråga något om min avhandling. Under intervjuerna höll jag hela tiden mina forskningsfrågor

i bakhuvudet och på pappret framför mig, för att hålla fokus på vad det är som jag var ute efter.

Informationen som jag fått ut av intervjuerna är varierande, vilket jag hoppas också gör den värdefull. I en intervju fick jag känslan av att ryttaren inte riktigt förstod vad jag var ute efter, men det visar att hon som ryttare inte reflekterat över dessa saker, vilket är värdefull information i sig. Denna intervju var dessutom den enda där inte informanten talade sitt modersmål, vilket säkert också påverkar nivån på kommunikationen. I övrigt gick intervjuerna med informanterna överraskande bra.

Som forskare strävade jag efter att hålla en balans mellan att inte ta ställning till något som informanten sade, men samtidigt vara involverad, engagerad och engagerande i diskussionen. Jag strävade efter att skapa en familjär stämning under intervjuerna, särskilt som det i några fall handlade om personer som jag känner från tidigare. Under intervjuerna brukade jag inleda och avsluta intervjusituationen med att tala familjärt med informanten om allt möjligt, och sätta på bandspelaren i förbifarten innan jag började med intervjufrågorna, för att göra bandspelaren så obemärkt som möjligt. Därför finns det på inspelningarna en hel del material som egentligen inte skulle ha behövt bandas och inte har transkriberats, men denna metod hjälpte mig och informanterna att glömma bort bandspelarens närvaro, vilket bidrog positivt till intervjuerna.

I efterhand har det uppstått situationer där jag inser att ännu en följdfråga eller förklaring skulle ha varit på sin plats, men som helhet är jag nöjd med intervjuerna och den information som jag fått. Jag upplever att provintervjun som jag gjorde var nyttig för att jag fick en erfarenhet som intervjuare innan jag måste börja intervju på allvar. Enligt Silverman (2006) behöver man inte vara en särskilt inlörd eller erfaren intervjuare i denna sorts intervjuer för att få ut tillräcklig och värdefull information, eftersom interaktionen baserar sig på att både informanten och intervjuaren tillsammans producerar innehållet i intervjun. Det finns inte heller en enda rätt stil att intervju. (Silverman 2006.)

4.3 Analys

Enligt Trost (2010) finns det flera olika sätt att analysera kvalitativt intervjumaterial, och man måste känna efter vad som passar ens eget material. Även om Trost menar att man inte nödvändigtvis behöver transkribera hela materialet, tyckte jag ändå att det var nödvändigt i mitt arbete för att kunna analysera det ändamålsenligt. Utgående från utskriften kunde jag sedan börja komprimera materialet enligt återkommande teman och intressanta helheter och detaljer, för att få fram det essentiella, som sedan slutligen tolkades. Att transkribera intervjuerna var essentiellt för undersökningen för att få ut riktig och valid information ur dem. Med enbart intervjuanteckningar skulle resultatet aldrig ha blivit lika pålitligt. (Trost 2010; Silverman 2006.)

Analysskedet var arbetsamt. Enligt Kvale (2009) är det viktigt att ha planerat analysen på förhand, för att inte råka ut för en situation där man är överväldigad av den mängd material man samlat, och inte vet vad man skall göra med det. Trost (2010) menar också att det är klokt att tolka materialet även under insamlings- och analysskedet. Därför förde jag ”dagbok” under det skede som jag höll på att intervjua och transkribera, för att kunna ta fasta på tankar och idéer som kom upp vid det skedet. Det hjälpte i själva analysskedet att hitta nyckelord och viktiga teman i materialet. Själva analysen gjordes genom att koda återkommande teman i materialet, och analysera dem på djupet. (Kvale m.fl. 2009.)

För att sekretesskydda materialet har endast jag haft tillgång till det under analysskedet. Intervjuerna fanns på min personliga mobiltelefon, som är skyddad av en skyddskod. Jag har även tagit säkerhetskopior av intervjuerna till min dator, som även den är skyddad av ett lösenord som endast jag vet.

Analysen inleddes genom att jag upprepade gånger lyssnade på intervjuerna efter hand som de gjordes. Detta hjälpte mig att ta fasta på det som är väsentligt och intressant i materialet. Därefter har materialet transkriberats för att möjliggöra en mer omsorgsfull analys. Under många intervjuer var det något som avbröt intervjun för en stund, till exempel ett telefonsamtal eller att någon annan kom och avbröt oss, och det har jag inte transkriberat. Också om informanterna pratat på länge i uppvärmningsfrågorna har jag låtit bli att transkribera allt. I övrigt har jag under transkriberingen försökt vara så omsorgsfull som möjligt, eftersom också en viss tvekan i ett svar kan vara betydelsefullt.

Efter att intervjuerna transkriberats var det möjligt att fästa sig vid vissa teman och bilda helheter av det.

Hur objektiv man än försöker vara som forskare, kunde någon annan forskare möjligtvis fästa uppmärksamhet vid andra saker än de som jag tagit fasta på. Jag har ändå strävat efter att låta materialet styra min analys genom att gå fram och tillbaka mellan materialet och analysen. Jag har dock haft mina forskningsfrågor och teoretiska referensramar som utgångspunkt när jag gått till materialet.

Min intervjuguide baserade sig på de teman och frågor som jag ville ha ut av informanterna och materialet. Att ha en välplanerad intervjuguide var till stor hjälp i det skedet när materialet skulle analyseras, eftersom informanternas svar på en viss fråga till stor del var mitt material om ett visst tema. I detta arbete var jag specifikt intresserad av de idrottande kropparna och deras samarbete, så jag använde mig av svaren på de specifika frågorna i transkripterna. Klassificeringen av materialet har alltså baserat sig på intervjuguiden och dess teman (se bilaga 1). Kodningen av materialet i analysen skedde i form av en tema-analys. (Charmaz 2006.)

I praktiken har jag alltså tagit ut de ställen i utskriften som varit av intresse för de teman som analyseras i detta arbete. Jag har först försökt få en överblick över ämnet, vad det verkligen handlar om för mina informanter, och sedan hitta något nyckelbegrepp eller uttryck, som är särskilt beskrivande. Jag har skrivit ut min tolkning av frågan som ett sorts sammandrag av vad samtliga informanter sagt, och ofta illustrerat det med ett särskilt träffande citat, som på ett berikande sätt illustrerat det väsentliga i frågan. En del frågor fungerar mer som bakgrundsmaterial för att jag bättre ska kunna motivera det som jag undersöker i min teoretiska referensram. I detta arbete måste jag till exempel ta fasta på de olika idrottsliga och kroppsliga aspekterna för att kunna komma fram till hur jag ska behandla ridning som en reflexiv kroppsteknik, och tala om utseendemässiga saker för att kunna behandla kollektiv och annat som jag kunde dra paralleller till habitus med.

4.4 Kritik och etiska aspekter

Även om jag strävat efter att utföra undersökningen enligt gängse vetenskaplig praxis, inrymmer den ändå en viss felmarginal. Mitt urval av informanter är något selektivt,

eftersom jag hade en viss kontakt till flera av informanterna redan innan undersökningen gjordes. I praktiken var det några gamla bekanta, några som jag kände bättre, och några som jag inte kände alls från förut. Ett representativt urval anses dock inte vara något en forskare behöver eller ska sträva efter i en kvalitativ studie, utan man generaliserar på basis av sitt utvalda material, som jag gör på basis av proffsryttarkvinnorna (Kvale, Brinkmann & Torhell 2009).

Hur objektiv man än försöker vara som forskare, är man ändå en subjektiv individ, och någon annan forskare kunde möjligtvis fästa uppmärksamhet vid andra saker än de som jag tagit fasta på. Jag har också strävat efter att låta diskussionen flyta så fritt som möjligt under intervjuerna, men inte kunnat undgå en viss styrning. Denna styrning har baserat sig på intervjuguiden, som varit densamma under alla intervjuer. Min bakgrund inom ridning, som jag i flera aspekter upplevt som stor hjälp för forskningen, kan också ha haft vissa nackdelar. Det kan hända att det i vissa frågor varit svårare att vara neutral, än det skulle ha varit för någon som var icke-insatt i ämnet. En icke-insatt intervjuare skulle kanske också ha kunnat ställa fler förtydligande följdfrågor, eftersom denne inte skulle ha vetat lika mycket om ämnet från förr. Då skulle kanske informanterna ha blivit tvungna att förklara saker och ting utförligare än vad de upplevt att de behövt göra med mig, som de vet att vet vad de pratar om.

Som nämnt tidigare är det mycket möjligt att jag ställt frågor som i viss mån varit ledande, men enligt Kvale (2009, 188) kan ledande frågor vara användbara och nyttiga i en kvalitativ intervju, och borde rentav användas mera i syfte att erhålla värdefull information. Ifall mina kroppsuttryck och verbala reaktioner var ledande är svårt att avgöra i efterhand, men jag antar att de varit det till en viss mån, eftersom jag strävade efter att följa informanternas stämning och uttryck. I vissa frågor strävade jag medvetet efter att vara lite provokativ för att få informanterna att tydligt uppge sina egna uppfattningar om frågan. (Kvale m.fl. 2009.)

Alla informanter lovades anonymitet och sekretessbehandling av svaren. Bandningarna av intervjuerna innehades endast av mig själv personligen, så att ingen utomstående kunde få lyssna på dem. Genast i transkriberingsskedet anonymiserades materialet, så att ingen som läst materialet kunnat lista ut vem informanterna var. Jag var dock uppriktig med informanterna om att någon som känner till mig och mina kontakter möjligen kan lista ut vilka informanterna kan ha varit. Alla informanter upplevde att

inget som de sade var i så hög grad känsligt och personligt, att det kunde känna sig kränkta ifall någon mot alla odds listade ut vem de var.

Jag har inte gett några påhittade namn åt informanterna, utan kallar dem endast efter nummer. Jag upplever att det skyddar informanternas anonymitet på bästa sätt. De andra informanterna som deltog under intervju nummer 6 kallar jag för 6,1 och 6,2. Jag har lovat alla informanter att inspelningarna av intervjuerna kommer att förstöras när avhandlingen är granskad, för att garantera deras anonymitet. Ingen av informanterna verkar ha känt sig otrygga med anonymiteten. Utöver det har jag strävat efter att garantera informanternas anonymitet genom att inte skriva ut exakta uppgifter på tid och ort för intervjuerna, eftersom det skulle göra det avsevärt lättare att lista ut vissa informanternas identitet. Jag skriver inte heller ut personlig information som till exempel bostadsort eller namn på hästar, som skulle underlätta det för en insatt person att lista ut vem det handlar om.

5. Resultat

5.1 Inledning

I detta kapitel presenterar jag de resultat som jag fått ur undersökningen, och analyserar dem på basis av min teoretiska referensram samt den tidigare forskning som jag presenterat i kapitel 2. Analysteman har valts på basis av mina forskningsfrågor för att på bästa sätt senare i kapitel 6 kunna besvara min forskningsfråga. Forskningsfrågan handlar om kvinnliga, manliga och idrottsliga aspekter i ridningssammanhang, och ifall det är mer accepterat att vara kvinna och toppidrottare i ridning än i andra idrottsgrenar. Den tidigare forskningen som presenterats har även styrt valet av analysteman, genom att peka på vilka frågor som är relevanta för att kunna presentera intressanta resultat. Habitus och reflexiva kroppstekniker blandas också ihop i min analys i och med att man kan dra kroppsliga och idrottsliga paralleller till båda termerna.

Kvinnlighet och manlighet är viktiga termer i min analys. Som forskare var jag rädd för att använda dessa på ett ledande sätt och på så sätt eventuellt främja några åsikter och uppfattningar, men det skulle ha varit svårt att ta fasta på dessa teman utan att tala om dem med just dessa ord. Jag var medveten om svårigheten med terminologin, och försökte hålla det i tankarna genomgående under analysen.

5.2 Ridningens kroppslighet

5.2.1 Proffsidrott som livsstil och habitus

Huruvida de kvinnliga proffsryttarna upplever sig vara proffsidrottare varierar. De flesta som tjänar sitt levebröd på ridning upplever sig ändå vara proffsidrottare, åtminstone försöker de sitt bästa för att hålla den nivån och livsstilen. Även om man rider professionellt, men inte gör det tävlingsriktat för tillfället, så kanske man upplever sig vara något av ett gränsfall huruvida man faktiskt är proffsidrottare eller inte. Tävlanget tycks vara viktigt för att vara proffsidrottare. Proffsryttarna tycker att en ryttare lika väl som någon annan idrottare kan vara proffsidrottare. Även om många tycker att om man vill vara på världstoppen så borde man vara i ännu bättre skick än vad de för tillfället upplever sig vara.

S: Ja, det där, tycker du att du är en proffsidrottare?

3: Ja, det kan man väl säga, jag gör mitt bästa i allafall

S: Okej, du tycker att en ryttare lika väl som nån annan kan vara en proffsidrottare?

3: Ja, sen är det ju klart ligger du på nivån ännu högre så måste du ju träna ännu mer på dig själv o på den här nivån e jag det men ska jag ta ett steg snäppet högre så får jag nog, då får man nog ta i o träna lite mera, rida lite mer hästar o.

Vissa har även andra definitioner för ifall de är proffsidrottare eller inte. Även dessa definitioner varierar. För informanten i citatet nedan var det tävlandet som är den avgörande faktorn, hon gör skillnad mellan dem som bara rider för att utveckla hästarna och dem som faktiskt får betalt för att tävla med dem. För henne tycks det finnas en skillnad mellan proffsryttare och proffsidrottare. För många andra var den avgörande faktorn den att de tjänar sitt levebröd med att rida.

Kyllä ratsastus on semmonen laji jossa on ammattiurheilijoita. Ihan selkeästi kilparatsastajat on ammattiurheilijoita. Mut se taas on vaikee erotella et ketkä ratsastajat on ammattiurheilijoita ja ketkä ei. Et se et sä käyt ratsastuskilpailuissa ni ei se välttämättä tee susta ammattiurheilijaa. Siinä mielessä mä en miellä itseäni ammattiurheilijaks, et mä en saa palkkaa siitä että mä kilpailen hevosia, vaan mä saan palkkaa siitä että ratsastan hevosia, et mun työnäni on kouluttaa hevosia ja viedä niitä eteenpäin. Et mun mielestä enemmän ammattiurheilija on se joka saa palkkansa siitä että se ratsastaa niitä hevosia ja vie niitä kilpailuihin. (8)

En informant uppfattade inte sig själv som en proffsidrottare, eftersom hon tyckte att det är hästen som är den egentliga idrottaren. Hon definierade det som att en ryttare borde göra väldigt mycket extra träning för att klassas som en proffsidrottare. Hennes definition på att vara proffsidrottare skiljer sig från de andras uppfattning.

S: Alright, do you think you are like a professional athlete?

2: No

S: Why not?

2: Then you should train really a lot, now the horses are the athlete and we are not the athlete

...

2: Yeah but we don't need to do that much with riding, so but if you want to and if you yeah are talented for it

Ridningens fysiskhet framstår som ett oundvikligt faktum i och med att samtliga proffsryttare medgav att de ofta blir fysiskt trötta av att rida. En vanlig arbetsdag för en proffsidrottare innehåller mycket som är tungt, men man blir trött också enbart av att rida. Eftersom proffsryttarna är så ridvana tänker de kanske inte på att varje ridning är en idrottsprestation, men att de medger att de svettas, jobbar med sin kropp och blir trötta av det tyder på att de ändå sysslar med idrott under sin arbetsdag.

Fysiskt trött, joo nu kan man bli joo men int e det så att man av varje häst blir så, men men joo, nog blir man nu fysiskt trött av att rida joo nu svettas jag med varje häst jag rider, att jag måst nog jobba med min kropp sådär. (5)

Att klä i ord hur det känns för en proffsryttare att sitta på en häst har visat sig vara utmanande. Det är som att fråga vem som helst hur det känns att sitta på en stol. Det är helt enkelt inte något man reflekterar över. Proffsryttarna berättar att det känns ”bekvämt”, ”som hemma”, ”man är sig själv”, eller helt enkelt ”vara du med hästen” (”sinut”). Situationen är så bekväm att man blir direkt avslappnad när man sitter på hästen. Naturligtvis beror det också på situationen som man befinner sig i, i tävlingssammanhang är man naturligtvis knappast lika avslappnad som på en lugn promenad hemma. Denna fråga är kanske den där alla ryttare tyckte mest lika om något, genom att samtliga ryttare endast hade positiva associationer av att sitta på en häst. Det förekommer helt enkelt inga negativa känslor i det sammanhanget, utan alla ryttare har positiva associationer om ridandet.

Brandt menar att ”Praktiken är förkroppsligad och inte nödvändigtvis en medveten artikulation” (Brandt 2008, s.32). Detta illustreras tydligt i min studie genom att ryttarna har så svårt att sätta ord på sin ridning och känslan när man sitter på en häst. Det är helt enkelt något så förkroppsligat och implementerat för proffsryttarna att de har svårt att förklara praktiken och känslan. Det som ändå är iögonfallande och anmärkningsvärt är att samtliga ryttare enbart har positiva associationer om att rida och sitta på hästryggen. Uttryck som ”hemma”, ”självssäker” och ”mitt rätta ställe” illustrerar detta väl.

No siis semmonen varma olo ja siis semmonen et se on niinku mä oon niinku kotonani siellä, et se on niinku missä kuuluuki olla (icke hörbart). Ja siltä et mä niinku tiedän mitä mä teen, ainaki useimmiten (8)

2: *it feels natural to sit on a horse i dont know aa not that*

S: *you just feel at home or?*

2: *yeah! Something like that*

I ovanstående citat kanske det verkar lite som om jag sätter ord i informantens mun, men hennes entusiastiska svar på min tolkning tyder på att jag träffat rätt.

Till saken hör också att ryttarna trivs med sitt jobb. Samtliga informanter tyckte att det fortfarande är roligt att rida varje dag, även om alla naturligtvis har sämre dagar. De sämre dagarna hör till livet och sporten, och de tar det som det kommer, men låter sig inte påverkas av det på lång sikt. Däremot finns det mycket olika höjdpunkter som får dem att orka kämpa vidare också i de sämre stunderna, inte bara de nästan självklara stunderna då man vinner en klass eller hoppar stora hinder, utan också då det dagliga arbetet bär frukt nästan obemärkligt till exempel då en unghäst gör små framsteg.

on se hauskaa, totta kai nyt on niitä päiviä et se on vähän enempi niinku työntekoo mut se nyt on semmosta mistä pitää vaan ratsastaa yli, mut että kyl se useammin on hauskaa. Silleen tykkää ja nauttii ja saa kicksejä. Ja silleen kaikenlaisesta on että saa kicksejä, no parhaat ehkä on kun hyppää jotain isompaa, ja hevosen kanssa kaikki menee ihan nappiin ja on hienoa ja sellanen fiilis että vitsi mä osaan tän, mutta yhtälailla sitte se että sä teet jonku nuoren hevosen kaa hommia, ja se rupee pääsemään siitä ristikon yli niinku säädylisesti, ni siitä saa ihan yhtälailla. Tai sitte ku tuuppaa koulua ja se rupee sitte kulkee ihan kunnolla tossa alla niin yhtälailla siitä saa kicksejä tai sitte paahtaa maastossa ja huomaa et tää on niinku oikeesti tasapainossa ja sitte välillä ihan vaan vauhdin hurmaa ja siis sillai niinku, ku mä saan niistä kicksejä ihan sillee laidasta laitaan et ei oo pakko olla joku yks juttu tai kaks (8)

För ryttaren behöver det alltså inte handla om en topprestation för att man ska få ”kicks” av att rida, det räcker med enkla framsteg, en känsla av samspel med hästen eller helt enkelt glädjerus av att galoppa hårt. Många ryttare berättade även om den sköna känslan av en avslappnande promenad med sin häst, som är som en god arbetskompis. För proffsryttarna är det ett bra sätt att slappna av att sitta hemma på en häst och ta det lugnt. Även hästens känsla kan smitta av sig, eftersom de också är individer och kan ha humör ibland.

3: *Man har ju det alla har ju sina dåliga dagar, om en häst går dåligt eller man inte får som man vill eller, då e man ju lite nere men då e det bara att kämpa*

vidare. O sen brukar det också, hästarna e ju också individer så det ändras från dag till dag, dom har ju också dåliga dagar ibland

S: O det påverkar säkert dig också

3: Ja. Men inte så att jag blir trött på det på grund av en dålig dag nej.

I ridning tävlar man även i handikappsclasser. Det finns även flera olika sorter av ridterapi för personer med olika nivåer av funktionshinder. Det skulle vara intressant att jämföra pararyttarens uppfattningar om att rida med andra ryttares, och forska i ifall de upplever ridningen på samma sätt som något som känns naturligt, upplyftande och som att de kan ta hästens egenskaper till sig.

Pitts-Taylor talar om hur kroppen påverkar identiteten. Detta syns också på de intervjuade proffsryttarna genom att de identifierar sig själva som idrottare, olika individer till olika grad men alla uppger sig ändå på någon nivå vara idrottare. När man tillbringar mycket tid på hästryggen, formateras kroppen till en ryttarkropp, vilket får en att känna sig som ryttare. Kroppen uttrycker sanningen om individen. Även om de inte aktivt tänker på det, känner de flesta proffsryttarna sig som ryttare även i andra sammanhang än hästrelaterade. Liksom skejtarna i Kullmans studie, bildar också ryttarna kollektiv som baserar sig på kroppsliga kollektiv. Inte minst syns detta på en tävlingsplats, där idrottarna är lika klädda och skiljer sig på det sättet från publik och hästskötare. (Pitts-Taylor 2007; Kullman 2007.)

Förutom det fysiska samspelet i själva ridningen handlar det också om utseendemässiga saker. Ryttaren kanske borstar sitt eget hår och hästens svans, och ser till att utrustningen är ren och polerad för att man ska se representativ och rätt ut på tävlingsbanan. Detta hjälper att visa att man tillhör kollektivet. (Crossley 2005; Kullman 2007.)

Ryttarskapet är en implementerad del av proffsryttarnas habitus. Ryttarna tar inte själv upp saken, men när man ser omkring sig på tävlingsplatsen (där flera av mina intervjuer ägde rum) ser de flesta tävlare rätt lika ut till utstyrsel, hållning och sätt. Detta måste oundvikligen påverka individerna, och man blir lätt rätt lika i det sällskapet: alla använder kläder av samma typ och märke och har anammat tillvägagångssättet för att markera sin tillhörighet och maximera sitt kapital inom gruppen. Eftersom denna markering inte är billig, kan man säga att det även handlar om utbyte mellan

ekonomiskt och socialt kapital. Man accepterar inte vem som helst som inte har råd att se rätt ut till att ta del av det sociala kapitalet. (Bourdieu 1985.)

Såsom skejtarna i Kullmans (2007) studie bekantar sig med och både påverkar och påverkas av omgivningen som de idrottar i, spelar det en stor roll också för ryttarna. På tävlingsplatsen ser man annorlunda ut än hemma, och när man går ut med kompisarna ser man troligen inte ut som en ryttare.

Det som är särskilt personligt för de kvinnliga ryttarna är ifall de upplever sig vara ryttare också i andra situationer än de ridningsrelaterade. En del säger att de rentav glömmer sitt ryttarskap när de går på fest eller är hemma med barnen, och att de då känner sig helt enkelt som mamma eller sitt ”andra jag”. En del uppger däremot att deras ryttarskap syns i deras vardag i olika situationer, där de rentav omedvetet tränar vissa egenskaper som behövs i ridning, som att se avstånd till hindret.

S: Eli on niinku aina ratsastaja?

6: On, on ononononon, kyl siis semmonen niinku seki vähän niinku kun sä vaikka kävelet tuolla kaupas tai muuta, ni sitä on jotenki sellanen ryhti ja sit ehkä semmonen et mä ainaki hirveen usein ku mä kävelen tuolla tai ihan mitä tahansa ni mä, jos on vaikka asvaltis tai jossain viivoja, ni mä katson etäisyyttä siihen viivaan (skrattar). Et kattoo silleen niinku, et nyt tähän tulee kolme askelta.

Ryttarskapet är en implementerad del av proffsryttarnas habitus. När man har ridkläder på sig beter man sig på ett visst sätt, som kan skilja sig drastiskt från hur man beter sig som sitt ”andra jag” eller till vardags i icke-hästrelaterade situationer. Man gör skillnad på sitt stall-jag och sina andra jag, det vill säga man varierar bland sina olika fält beroende på situationen.

S: Jo, känner du dig själv som en ryttare fast du har andra kläder också än bara ridkläder?

3: Näe, tar jag på mig vanliga kläder så känner jag, så e jag inte, då e jag, jag har liksom en social sida o en ryttarsida liksom, har jag

S: Och du håller dom skilt?

3: Aa, det gör jag. Jag tycker det är kul o gå i fina kläder, jag tycker det är kul o ta på sig klänning o klackskor o så

S: Men det är liksom annat då

3: Jo. Men när jag har ridkläder på mig så har jag inga problem med att bli smutsig eller, så att det skiftar.

Det varierar också ifall ryttarna anser att man kan känna igen andra obekanta ryttare i icke-hästrelaterade situationer. En del tycker att det inte syns utanpå att man är ryttare, men en av dessa poängterade att det kanske också är svårt att döma när man själv är så starkt inne i den världen. En del uppger däremot att det nog syns utanpå på obekanta människor, kanske inte så mycket i det hur man är, men kanske att man ofta klär sig på ett visst sätt eller har kläder av ett visst märke som ryttare föredrar. Dock tycker ingen av proffsryttarna att det någonsin är något negativt. Att särskilt äldre män blir hjulbenta av att ha ridit hela livet var något som flera informanter lyfte upp med det specifika ordet *hjulbent*, vilket jag fann överraskande.

Nå int,, men att vissa sådär äldre karlar o kvinnor kan ha sådär att dom e jätte hjulbenta liksom (skrattar), men att annars tycker int att det finns nånting liksom, men at då kan man skratta att detdär e säkert en ryttare eller vet du (5)

Vissa tycks vara mer alerta på saken än andra, och tycker att särskilt om man samarbetar med nya människor kan man märka att det är en hästmänniska till exempel av att personen i fråga raskt tar tag i saker och ting. Detta tyder på den handlingskraft som flera undersökningar (Forsberg & Tebelius 2005, Brandt 2008) lyft upp som en egenskap som blir särskilt stark hos hästflickor. Vissa proffsryttare lyfter även upp att ryttare ofta ser något atletiska ut med bra hållning och starka ryggmuskler, medan vissa inte fäster uppmärksamhet vid saken.

7: On, ja sit kyl mun mielest, ehkä varsinki naisissa tai tyttöissä ni semmonen tietty erilainen niinku ripeys ja semmonen niinku asioihin tarttuminen on mun mielest usein semmonen yhdistävä tekijä. Et semmonen et niinku, ei nyt jäädä tähän himmailee vaan nyt niinku mennään eikä meinata

S: Ja sen sit huomaa niinku tuntemattomassaki?

7: Nii tai siis sit et jos on niinku tekemisis jonku kanssa ni sit niinku tuntuu et usein ehkä, jos on joku ratsastustausta ni niiden kaa on tavallaan niinku helppo toimii koska ne on semmosii niinku monet niinku ennakkoluulottomii, ja tavallaan niinku uskaltaa tehdä niit ratkasuja ja lähtee niinku yrittää

Det tycks vara som att informanten upplever sig ha något gemensamt med dessa okända hästmänniskor, och därför har enklare att samarbeta med dem. Man upplever att man är på samma våglängd, och har en viss tillit till att man har en gemensam syn på

effektivitet och handling, bara på basis av den informationen att båda har att göra med hästar. Hon upplever att de andras ryttarhabitus även påverkar deras personlighet och förmågor.

Å andra sidan kan ryttare också tycka om att klä upp sig även till häst. Man är van vid att bli smutsig och se hästig ut, men särskilt inom tävlingsvärlden satsar man gärna på att se bättre ut. Också hemma kan man påverka sin egen känsla genom att välja färggranna och prydda kläder, istället för praktiskt svart eller grått. Man går sällan till ytterligheter som den amerikanska dressyrdrottningen, men anstränger sig ända lite extra ibland. Det kan handla om att man fortfarande vill uppleva sig själv som en kvinnlig kvinna, även om man sitter till häst, sysslar med manliga sysslor och blir smutsig. (Birke & Brandt 2010.)

Jag tycker det finns ganska fina ridkläder nu för tiden, att jag tycker om att klä mig i sånt som jag tycker om, att jag tycker att det nu finns ganska kivoga... nå vet du färger på ridbyxor eller mönster på fickor o vet du sånt. (5)

5.2.2 Hästens kondition framom ryttarens

I min analys har jag haft som utgångspunkt att mina informanter är idrottare för att kunna studera dem ur ett idrottssociologiskt perspektiv. Att vara idrottare har olika betydelser för informanterna. Uppfattningarna om sin egen roll som idrottare är varierande hos de kvinnliga proffsryttarna. En del är till så stor grad engagerade i sitt idrottarskap att de målmedvetet strävar efter att förbättra sin fysiska kondition, medan andra konstaterar att de aldrig utövar någon annan sport än ridning. De erkänner också att den enda orsaken till att de inte gör någon annan träning än ridning är för att de inte är tillräckligt motiverade. De medger att det att man är i bra form spelar en roll för ridningen, men de upplever sig vara i tillräckligt bra form för den nivå som de för tillfället befinner sig på. Många tycker ändå att ifall man vill stiga till en högre nivå borde man göra satsningar även på sin egen kondition.

...men jag vet att jag har en tillräckligt god kondition. Om en sprinter sku sitta o göra den dag som jag har sku han också få ganska mycket muskelsmärter. (1)

Mitä paremmassa lihastasapainossa on ja lihaskunnossa niin sitä paremmin jaksaa istua ja ratsastaa ja istua. Koska sitte se väsyminen vaik sitä ei itse tiedostaiskaan ni se näkyy ensimmäisenä siinä et sä et enää jaksa istua ja kantaa sun vartaloa. (8)

S: Ömm is that your only exercise or do you go running or...?

2: (skrattar) No. I should...

S: Why?

2: I think it's better

S: Alright, why don't you?

2: I'm too lazy (skrattar)

Crossleys (2006) betoning av motivation kan även tillämpas på ryttarnas motivation. Många av ryttarna hade avsevärt mer utförliga planer för hästens framgång och kondition än sin egen. Den egna konditionen sågs nästan som en biprodukt till hästens kondition, där de visste exakt var hästen ska befinna sig konditionsmässigt i vilket skede på tävlingskalendern. En ryttare sade att hon planerar ”nästan varje steg jag tar” (informant 5), vilket innebär att hon alltid är motiverad att arbeta hästen på ett visst sätt i den stunden mot ett visst mål som hon satt upp på längre sikt (Crossley 2006).

Nää, jag e egentligen jätte kortsynt o dum på det sättet att jag stretchar aldrig, och jag nog e jätte noggrann med all min hästs matning o motion, men inte alls tyvärr med min egen, att det jag vet att det sku göra jätte gott åt mig att till exempel efter dagen gå på nå jooga eller pilates eller men ändå det är ändå relativt fysisk din dag så när dagen e slut så är det ändå sådär att int orkar jag nu mera göra nånting, så man lägger sig på soffan o äter sin ugnspizza eller nånting. (1)

Citatet ovan illustrerar också den livsstil som proffsryttarna har: eftersom deras arbete är så fysiskt blir det ofta så att man inte längre orkar ta itu med den biten på kvällen. Det är kanske också en av de skillnaderna som proffsryttarna upplever mellan sig själv och andra proffsidrottare. Uppfattningen om proffsidrottarens livsstil med höga idrottsliga mål innebär sällan pizza till kvällsmat.

De ryttare som uppger sig utöva någon annan sport utöver ridningen anser att det har en positiv inverkan på deras ridning och att de får bättre resultat i tävlingar när de är i bra

form. De framhävde att den fysiska konditionen spelar en roll för att man är mentalt fokuserad. Ifall man blir fysiskt trött är det svårt att hålla uppe koncentrationen, och en god fysisk kondition hjälper en att vara uppmärksam. *Joo, men jag tycker man blir mycket mer fokuserad också om man har konditionen, mentaliteten funkar bättre, man är bättre fokuserad på tävling (3)*

Att ridning ändå är relativt ensidigt som idrott lyfts upp av många informanter. De upplever att man behöver utöva någon annan idrott utöver ridning för att hålla sig balanserad i kroppen, vilket är viktigt för ridningen. Man kan välja sin övriga idrott enligt det som man upplever att man behöver och mår bra av. En av informanterna uppger sig hålla på med yoga, vilket förutom att hålla hennes muskler balanserade och i gott skick också hjälper henne med den mentala biten: *it makes me calmer actually and makes my feel just better (4)*

Den fysiska biten är ändå den största motivationen för att utöva annan idrott än ridning för proffsryttarna. Särskilt när man blir äldre är kroppen inte lika elastisk längre, och då upplever proffsryttarna att det är viktigt att hålla sig i bra skick för att vara kapabel att göra det som man förväntar av sig själv.

Aa, lähinnä se et, äh, nyt ku on tullu vähän ikää ja hyppää paljon, ni varsinkin ku sil toisel on aika hemmetin paska hyppytyyli, ni se, jos ei käy vähän salilla treenaa selkää ja vatsalihaksii, ni mul tulee selkä kipeeks. Ni et siis se et mä pystyn hyppäämään sillä ja jotta mä säilytän mun liikkuvuuden ni mun on pakko vähän vahvistaa näit keskivartalon lihaksii, ja sit ku sen hyppy on just semmonen (pam) tämmönen näin ja sit viel potkasee siel päällä ja nitkauttaa, ni se liike mun olla mukana on aivan järkyttävä, ni tota. (6)

Med vissa hästar är det viktigt att man är elastisk i kroppen, medan man med vissa hästar har nytta av att vara fysiskt stark. Ofta är det en kombination av dessa egenskaper i samband med alla de egenskaper som togs upp i Hyttinens (2010) grundfärdighetspyramid (balans, fysisk kondition, kroppsbehärskning, kroppens rörlighet och grenspecifika kunskaper), som tillsammans är viktiga för att kunna rida väl. Båda egenskaperna kräver träning utöver ridandet, och har en klar positiv inverkan på förmågan att rida väl. När det gäller kraft har männen en fördel.

Ja sitte kyl siinä tietysti se, että vaikka tietysti ratsastus ei ole voimalaji, mut se että sulla on, ku siis, se mun nuoriki hevonen, se on hemmetin iso ja isopäinen ja raskas ja vahva, ni se et sul on niinku, siis se et vaik miehet ja naiset on vähän

samalla viivalla, ni se et ku miehillä on se lihasvoima, ni se et ku ne vaan istuu vastaan ku se nuori hevonen tempasee kerran ja sit ne istuu vaa tällee näin vastaan, ni on se vähän helpompaa ku se et jos sä oot ihan lötkö, ja sit se nuori hevonen tempasee kerran, ja sit sä meet siel tällee näin (nauraa, S: kuperkeikka), ni kyl se auttaa et sul on se lihasvoima. (6)

Ridningens fysiskhet påverkar även proffsryttarnas habitus. Att kunna uppfatta sig själv som en proffsryttare kräver en tillräcklig fysisk nivå, som ligger grund till deras identitet som proffsidrottare.

5.2.3 Kroppars samspel

Följande citat illustrerar på ett utmärkt sätt hur man känner av kropparnas samspel i och med att ryttaren säger att man ”får en viss del av hästen också”, som påverkar ens egen känsla och kropp. Samtidigt är ryttaren tillfreds med detta samspel och tar det till sig. Detta är vad till exempel Brandt (2008) skriver om. Man kan ta en del av hästens egenskaper och göra dem till en del av sig själv, och ändå vara bekväm i den rollen och med sig själv.

1: Nå jag trivs mycke bra på hästryggen jag känner mig öö hu ska man säga, sinut, alltså som om jag sku höra där, självsäker, ja liksom joo, får en viss del av hästen också, att du liksom trivs uppe på hästryggen, att det känns som att det är ditt rätta ställe.

I Forsbergs och Tebelius (2005) studie talar de om att ridning är växelverkan och nonverbal kommunikation. Detta illustreras av hur proffsryttarna förklarar hur de tänker när de rider. Ryttaren bestämmer övningen, och att det inte går som planerat är hästens sätt att kommunicera till ryttaren att den fått oklara signaler, inte vet vad den ska göra, att det är obekvämt eller något annat inte är som det ska. Då är det ryttarens uppgift att lokalisera var problemet finns och vad som kan göras för att rätta till det. (Forsberg och Tebelius 2005.)

Att använda sin kropp som arbetsredskap tycks falla naturligt för ryttarna. Praktiken är så väl implementerad att ryttarna kan ha svårt att beskriva hur man faktiskt gör när man rider. Man tänker mer på sikt och på de mål som man satt upp för hästen än vad som i själva verket händer i den stunden när man rider. Min tolkning av det är, att det inte är något som man aktivt tänker på eftersom man lärt sig det när man är liten och gör det

varje dag. Knappast funderar någon på vilka muskler som används i vilket skede av ett steg när man promenerar, lika lite som ryttarna kan identifiera vad som händer i deras kropp i den stund då de sitter på hästen, även om de har bra kontroll över sin kropp och kan finessen med att styra en stor häst utan att det syns vad man gör.

För ryttarna ökar kännedomen om kroppen ytterligare i samband med skador. För många ryttare tycktes det vara så att först i samband med ryggsproblem eller dylikt blev man aktivt medveten om sina ryggmuskler, något som man tidigare tagit för givet. Det är liksom skejtarna i Kullmans (2007) studie vars kroppar görs synliga när de går sönder, men på ett privatare sätt, eftersom ryttarna inte uppger sig jämföra skador och smärtor med varandra, i motsats till skejtarna. För ryttarna är hästen den som oftast har huvudrollen, och deras kroppar talar man öppet om, men som ryttare är det meningen att man bara gör det som förväntas utan att klaga eller diskutera den egna kroppen med tanke på skador.

Ryttarna tänker nog på hur de använder sina mag- och ryggmuskler för att påverka hästen, men när de gör det flera timmar varje dag är det ganska inlärt. Först i det skedet när de får problem med kroppen, som till exempel ryggsmärtor, börjar de aktivt tänka på sin kropp både på hästryggen och genom sin egen fysträning. Också om de har något problem i sin ridning som de är medvetna om försöker de fokusera på det för att bli en bättre ryttare. Då tänker de aktivt på det som ett problem och hur de ska göra för att de inte ska göra fel. Proffsryttarna resonerar alltid att om man gör något som är orätt på hästryggen, känner hästen av det och fungerar inte heller rätt.

Jag har haft en relativt stor skada i vänster lårben och det reflekterar nog liksom direkt upp till min rygg och sen får jag direkt ryggen så pass sjuk, och när int min rygg fungerar så blir dendär hela liksom ridningen blir ju såndärn stiftigt att du kan int va med ordentligt i den där rörelsen...(1)

Yeah, because i hurt my back a little i do physio, and they do little exercises and stuff. (2)

Vissa informanter tog upp att ett bra sätt att förbättra sin ridning är att se och lyssna på andra ryttare på olika kurser och kliniker. En metod som många upplever nyttig är att använda sig av olika mentala bilder när man rider, särskilt ifall man ska lära sig ett nytt sätt att påverka hästen och förbättra sin sits. Varje ryttare hittar själv de bilder som

fungerar för just henne och som hon kommer ihåg. Dessa handlar mer om att formatera den egna kroppen, för att kunna påverka hästen på bästa sätt. Ett exempel som kom upp i diskussionen var att man kan tänka att benen ska vara som glass som rinner längs med en glasstrut, för att åstadkomma en känsla av att benen ska vila vid sidan av hästen utan några spänningar, men ändå utan att de någonsin lossnar från hästens sida.

6,1: Ja sit mä mietin tätä vetoketjuu, et vetoketju seuraava hevosen harjan juurta. Niin et ku kääntää, se oli se Miniltä

6,2: Niin oliki

6,1: Ja se on must ihan hirveen valaseva et ku sä käännät hevosta ni sun vetoketjun pitää mennä koko ajan siin mis menee sun hevosen harja

6: Aaa! Niin et ku sä käännät hevosta, ni sun kroppa pysyy siin

6,1: Niin, tätä mä just mietin ihan hirveen paljon, kaarteella

6,2: Niin mulla menee välillä vetoketju ihan hirveen paljon myöhemmin

6: Niin mulla kans! (kan inte höras, skratt)

6,1: Ei ku se on ihan hirveen valasevaa et ku sä lähet kaartaa voltii oikeelle ni sun

6,2: Mut se ei saa myöskään mennä edelle se vetoketju

6,1: Ei, ei ku sen pitää olla siin hevosen

Här diskutera ett annat exempel på en mental bild som påverkar kroppen, som påverkar hästen. En tränare har använt exemplet om att dragkedjan på ryttarens rock bör följa hästens man. Det som inte sägs här, men som man kan tolka in, är att man då styr hästen rätt med sin kropp. Om dragkedjan följer samma riktning som hästens man fördelas vikten i sadeln på rätt sätt för att berätta åt hästen åt vilket håll den ska. Det här kräver också att ryttaren har god sits och rätt balans, för att ge hästen möjlighet att arbeta på bästa sätt.

På tävlingar är toppryttarna mer fokuserade och resonerar kring handling och följd, medan allting i hemmanegen sker ganska automatiskt då de sitter upp på hästarna. Det tycks ändå vara en aktiv tankeverksamhet som ryttarna gör när de resonerar kring sin kropp och hästens kropp. De är djupt medvetna om sambandet och samspelet mellan kropparna:

S: Alright, do you think a lot when your riding ? Like about, what you're doing?

4: *I do, I probably think too much*

S: *(skrattar) What do you mean?*

4: *Sometimes its better when your riding to ride just with your feeling, and sometimes i think just too much about too many different things*

S: *Allright, what are you thinking?*

4: *I'm thinking like, when I'm showing, about how to make my horse jump the best, and how to ride the course, I'm kind of a perfectionist so ömm i always want it to be perfect. When I'm at home, I'm thinking about what my horse needs to work on that day, like something the horse needs to do, keep straight or different muscles for the horse*

Här betonas också vikten av automatiseringen av ridningen, som även Hyttinen (2010) talar om. Även om det är viktigt att man är fokuserad på det man gör, är det bra att inte överanalysera, utan bara rida på. Ryttaren måste lita på sina grenspecifika kunskaper och på att hon reagerar rätt. Fokus ligger ändå alltid på hästen: ”vad behöver *hästen* träna på, hur kan jag få *hästen* att hoppa bättre” och så vidare. Just denna tankeverksamhet som betonar hästen är säkert en stor skillnad mellan proffsryttare och hobbyryttare, som har större fokus på sin egen ridning än hästens utveckling.

Man måste rida olika hästar på olika sätt för att ge hästen möjlighet att göra sitt bästa. Som Game (2001) talar om, handlar det om ett ömsesidigt förhållande där en svag häst behöver stöd från sin ryttare och en svagare ryttare kan få upplevelser om makt och styrka med hjälp av sin häst. Ryttarna är medvetna om olika hästars kroppar och hur de bäst kan hjälpa hästen med sin egen kropp och sin ridning. Detta ömsesidiga förhållande ligger som grund till att ridning kan tolkas som en reflexiv kroppsteknik. (Game 2001; Crossley 2005.)

Ridningen är tydligt en kropp-med-kropp-sport, om man utgår från Larssons (2009) indelning. Jag tror att det vore en felaktig uppfattning att kalla det för en kropp-mot-kropp-sport. Även om det är ryttaren som utbildar hästen och ska vara ledaren i förhållandet, handlar det ändå om ett samspel mellan det två kropparna, inte om att någondera blir tvingad av den andra. Dressyr jämförs ofta med dans, och även i till exempel banhoppning är det oftast ekipaget med det bästa samspelet som vinner. I till exempel trav- och galoppsport spelar förstås hästens fysiska egenskaper och snabbhet

en större roll. (Larsson 2009.)

Ryttarna är medvetna om samspelet mellan de olika kropparna och hur det är att rida olika hästar. Man måste kunna rida olika hästar, men naturligtvis kan man ju ha sina egna preferenser om vad man gillar och hur man tycker om att en häst känns. Det handlar om känslan som man har på en häst. Ryttarna illustrerar med sina exempel de sätt hur man rider olika hästar och hur de känns på olika sätt. På vissa hästar har man mer att sitta på och rida än andra. Informanten nedan tycker att det rentav är en fråga om ridmässigt kvinnliga och manliga hästar.

Jag tycker om när det är lite, få dra och sparka lite så jag gillar lite större och lite mer häst, inte såndär små och tjeijiga. Den här e ganska tjeijig i och för sig (pekar på en häst i stallet) men så gillar jag när det är mycket häst, ja, så jag gillar lite killiga hästar. (3)

Ryttarna verkar vara mycket ambitiösa, och som ett mått på hur bra ryttare man egentligen är tas kompetensen att kunna rida olika hästar upp. Samtliga ryttare uttalar sig om att kraft är en fördel i ridningen, men det är ändå inte det viktigaste eller något avgörande i ridsporten. Det viktiga är att man har känsla och kan läsa hästen och på det sättet bilda ett bra samarbete med det stora djuret. Olika hästar känns på olika sätt och också kräver ett annorlunda stöd från ryttaren. En känslig häst måste man låta vara i fred så mycket som möjligt och undvika att störa den, medan vissa hästar kräver en mer aktiv ridstil där man faktisk hjälper hästen på alla sätt. Det hur ryttarens och höstens kroppar påverkar varandra både medvetet, som att ändra sin ridstil enligt hästen, och omedvetet, som att följa hästens rörelser automatiskt, är i sig reflexiva kroppstekniker.

Du måst nog sen också kunna lite ändra på dig själv till olika hästar, int bara ridstilen utan också lite liksom hur du sitter runt den, det finns heta hästar som du vill sitta där så försiktigt som möjligt o liksom det känns att du intens vågar riktigt andas o försöker ba va helt så orörlig som möjligt, o så finns det andra hästar som du känner att du ungefär försöker göra dendär rörelsen för den, att att det är ju också hemskt, jag tycker att det gör ju den här sporten så jätte intressant att det finns så liksom jättestor variation o det är också för att du ska känna dig som en faktiskt skicklig ryttare så anser jag att då måst du kunna liksom just läsa hästen, hur du ska själv kunna helt liksom ens sitta ren på den och rida den att. (1)

De flesta ryttare har någon favorithäst, antingen en som de har nu eller en tidigare tävlingshäst. Det som gör en häst till en ryttares favorit har däremot enligt proffsryttarna

ingenting med hästens fysiska egenskaper att göra, som att hästen är lämplig storlek och känns på ett visst sätt. Det som ryttarna lyfter fram är hästens karaktär. Det kanske var den hästen som tog en upp till större klasser, eller en häst som gav en speciell vinst, och som man då format en speciell relation till. Ingen av ryttarna tänker på det fysiska i detta sammanhang, förutom det att favorithästen ofta är en topphäst med även de fysiska egenskaper som krävs för att den ska kunna klara av de prestationer som man vill göra med den.

Det är nog alltid egentligen det där att hu dom går på tävlingen, men det finns nog två slags, att den ena e den som allti får bra resultat på tävling o som allti deliver liksom, o den andra e sen en sån, som jag har nu ett sto som e superkänslit o lite svårt men sen när man liksom ha vunnit den över på din sida, så det är såna som nog blir sen min favorit (5)

Även om forskningen pekar på att kommunikationen mellan människa och häst är kroppslig, är det ändå mest icke-kroppsliga aspekter som kvinnorna lyfter upp när man frågar om deras favorithäst. Favorithästen är den som har den bästa karaktären och som man har det närmaste förhållandet med. Ofta är det den hästen som lyft en upp till en högre nivå inom sporten, och som faktiskt kämpat för en inne på tävlingsbanan. Dessa hästar har de fysiska egenskaperna som krävs för att prestera bra, men det är de mentala egenskaperna som är avgörande för att bli en riktig favorit.

5.2.4 Ridning som Reflexiv Kroppsteknik

Att fundera på ryttarens och hästens kroppar utgående från Crossleys (2005) reflexiva kroppstekniker (Reflexive Body Techniques) är fruktbart, eftersom det i detta fall inte handlar om att en kropp använder sig av ett redskap för att arbeta tillbaka på sig själv, utan att man använder den ena kroppen (ryttaren) som hjälpmedel för att arbeta på den andra kroppen (hästen). Samtidigt formas dessutom båda kropparna.

Såsom skejtarna i Kullmans (2007) studie bekantar sig med och både påverkar och påverkas av omgivningen som de idrottar i, spelar det en stor roll också för ryttarna. Särskilt förhållandet till redskapet (brädan/hästen) är en stor del av sporten. Genom att forma och träna sin egen kropp, få kontroll över den och lära sig göra trick med den, kan man också bli skicklig på att hantera sitt redskap. Ridningen baserar sig just på det att man genom att kontrollera sin egen kropp kan hantera sitt redskap väl, och i denna

sport är redskapet en annan kropp. Ifall man inte har tillräcklig kontroll över sin egen kropp ger man felaktiga signaler till hästen, och samspelet lider.

Shilling (2003) säger att individen både *är* och *har* en kropp. En ryttare har både sin egen kropp och hästens kropp i den stund de rider. Dessutom *är* hästen också en kropp. Allt detta bidrar ytterligare till komplexiteten till de reflexiva kroppsteknikerna i ridandet. I ridningen arbetar ryttaren inte enbart tillbaka på sin egen kropp, utan också hästens kropp. Ridning är en fysisk aktivitet som på längre sikt formar ryttarens kropp, men i stunden är det ryttarens kropp som påverkar hästens kropp. Med att använda sina skänklar på ett visst sätt kan ryttaren få hästen att jobba kraftigare med sina bakben, vilket också höjer ryggen. Detta är en formatering som direkt syns utanpå ekipaget. (Shilling 2003; Crossley 2005.)

4: I try to think like about what I'm doing because what I'm doing completely affects the horse underneath me

S: Alright

4: So I'm thinking about what I'm doing, how it affects my horse yeah

De båda kropparna som arbetar ihop måste ha ett gott samspel, eftersom de påverkar varandra. Ridning sker mest genom tysta och obemärkta signaler, som inte syns utanpå särskilt för en icke insatt person, men som det känsliga djuret snappar upp och lyder. De två kropparna svetsas ihop till en enda varelse, som tänker lika och känner av varandras styrkor och svagheter. Detta gör att ryttaren måste vara medveten om sin egen kropp för att inte sända oönskade eller motstridiga signaler till sin häst. Det handlar mycket om att vara så avslappnad som möjligt för att kunna vara ett med hästen och inte störa den. Många ryttare tar upp det att man samtidigt måste vara avslappnad men ändå spänstig och ha bra hållning när man rider.

Det är ju helt t.o.m. liksom små muskelpänningar i dig själv som går ner till hästen, o dom reagerar nog helt jätte mycket individuellt på olika sätt, det finns känsliga hästar som öö blir hemskt mycket hetare eller börjar vet du springa mera till hindrena bara för att du e styv nånstans i din kropp. (1)

Även om ryttarna är proffs på sitt yrke, är de ändå ödmjuka genom att vara medvetna om sina egna svagheter som ryttare. Har man en tränare som hjälper en är det nyttigt för att komma underfund med vad man gör fel. Som ryttare måste man ändå kunna vara självkritisk och reflektera över sin egen kropp och vad som händer i den i stunden, för

att kunna rätta till eventuella fel även om man rider ensam. Många ryttare använder sig av speglar som hjälp för att granska sin egen ridning. Det handlar ändå om kontroll över sin egen kropp och via den även på hästens kropp. Har man sin vänster hand i fel position är det svårt att påverka hästens mun på rätt sätt, vilket kan leda till att hela hästen blir sned, vilket i sin tur gör nästan allting svårt. Det är en cirkel av följder, som börjar med ryttarens förmåga att kontrollera sin egen kropp. För att kunna kontrollera kroppen och ändra på något, måste man vara medveten om det som händer och vad man gör.

3: Absolut o även hemma så är det, ibland hjälper ju dom mig o ibland inte, då får man ju träna lite själv o vet jag att jag har svårt med nånting då tänker man ju på det och försöker förbättra det själv.

Tai et eka niinku koittaa hahmottaa sen et niinku mikä se on joka, et miks tää ei nyt mee putkeen, ja sit keksii, tai siis niinku, koittaa löytää jonku sit et johtuukohan se nyt ehkä tästä, ja miten mä korjaan tän asian. Mitä mä teen erilailta, ja miten se vaikuttaa siihen hevoseen.(6)

Kullman (2007) har sin egen definition på kroppstekniker i samband med sin studie om skejtare. Själva ridningen handlar mycket om att öva in olika tekniker för hästen att använda sin kropp. Hoppryttaren kanske vill få hästen att producera bättre och bättre hopp genom att utveckla styrkan och tekniken i hoppet, och dressyryttaren kanske vill få till en perfekt sluta. När dessa tekniker är tillräckligt invanda kan man prestera dem i tävlingssammanhang, och skaderisken är minimerad eftersom rörelsen är invand. (Kullman 2007.)

Att fundera på kroppsteknikerna i hästsammanhang utöver ridningen kunde vara intressant. Lika mycket som det är en reflexiv kroppsteknik att borsta sitt eget hår, skulle det bli ett ännu mer komplext förhållande att fundera på när människan ryktar hästen. Vem är det i den situationen som modifierar vem? Människan som borstar hästen så att den blir ren och len, eller hästen som låter sig borstas med hjälp av människans kropp, som hela tiden rör sig (och dessutom med tanke på till exempel forskningen om terapeutisk hästverksamhet dessutom mår psykiskt bra av det)? Eller om man lägger i en tränare i mixen av häst och ryttare? Tränaren modifierar oftast verbalt men ibland även fysiskt både häst och ryttare, som dessutom modifierar varandra, och alla tre kommunicerar med varandra. Hela situationen bildar ett slags mini-nätverk av reflexiva kroppstekniker. (Crossley 2005.)

5.3 Manlighet och kvinnlighet i hästvärlden

5.3.1 Kvinnor i ridsport

Det bör lyftas fram att den kvinnodominerade ridsporten är den allra minst industrialiserade delen av hästsport, om man jämför med till exempel trav- eller galoppsport. Som informant 4 berättar om att hon upplever att det är mest business-sidan i idrotten som kräver att hon blir manlig och tuff av sig. Det är fortfarande män som dominerar pengarna även i ridsporten, men på trav- och galoppsidan är världen ännu mer brutal, och sporten handlar om pengar i ännu högre grad än i ridsport. Som tidigare konstaterat ökar mängden män i sporten då tävlingsanlagen ökar. Detta illustrerar det som Messner talar om, att männens dominans inom idrottsvärlden nuförtiden är mer mångfasetterad och sker i kulisserna genom ekonomisk makt. (Birke & Brandt 2009; Larsson 2009; Messner 2002.)

Om ryttarna tänker rent analytiskt säger de att ridning är en manssport, eftersom männen dominerar den officiella världsrankingen i hoppridning. Ändå har de allra flesta aldrig upplevt problem med att vara kvinna i hästvärlden. De har vuxit in i sin roll sedan barnsben, och ifrågasätter sällan sin position i den verklighet de lever i. De har blivit handlingskraftiga och modiga i och med att de vuxit upp i stallet. Ändå vill man – och har möjlighet till det - ta vara på sin femininitet med hjälp av att använda fina ridbyxor för att markera att det handlar om mer än bara hästar. Man behöver inte ta avstånd från sin kvinnlighet, utan man kan kombinera det med sitt idrottarskap. Man behöver nödvändigtvis inte känna sig särskilt kvinnlig, utan bara som sig själv. Precis som Birke och Brandt talar om att man kan markera sin kvinnlighet till och med när man sitter till häst uppgav en informant att hon gärna använder ridkläder med fina prydnader. (Forsberg 2007; Brandt 2008; Gilenstam, Karp och Henriksson-Larsén 2009; Birke & Brandt 2009.)

Många av informanterna blev något överraskade av frågan om kvinnligt och manligt inom hästvärlden. De flesta sade rakt ut att de inte tidigare tänkt på saken. Praktiskt taget alla var överens om att det fortfarande är männen som dominerar världstoppen, men likaså tyckte alla att kvinnor och män är lika bra på att rida. Vad beror då denna kontrast på? Många tog upp saken om hur kvinnornas roll har förändrats i rask takt under det senaste decenniet. Ännu för tio år sedan var det vanligare än idag att

kvinnoryttare gav upp sin karriär för att bli mor, medan man nu kan följa flera exempel i världstoppen på småbarnsmammor som tävlar bland eliten.

... om man ser så nuförtiden är det kanske enklare än för ens typ 10 år sen att få barn och vara ryttare, ännu för typ 10 år sen så var det ofta så att man sluta och blev hemma när man fick barn. (1)

Inom själva ridningen uppger kvinnorna inte att de någonsin skulle ha upplevt några problem eller motstridigheter med att vara kvinna och idrottare. När man däremot ser på toppryttarens liv ur ett bredare perspektiv, är det många som lyfter fram att den världen fortfarande är dominerad av män. För det första är det väldigt fysiskt att jobba med hästar: förutom att man handskas med stora djur, innebär jobbet också att bära på tunga vattenhinkar och höbalar, släpa på tunga tävlingsskåp m.m. Därtill kommer ännu arbetet med de stora lastbilarna som hästar transporteras i.

8: Onhan se vähän sellanen äijälaji tietysti

S: Okei, miten?

8: No, kylhän se nyt mielletään silleen ku on isojen vahvojen hevosten kanssa ja sit on paljon kaikkea sellasta fyysistä, jaksaa nostaa satulan hevosen selkään ja, tähän tulee nyt taas tää kilpailuissa käyminen, ni siellä nyt raahataan niitä kaiken maailman kisakaappeja vaikka jotain vermeitä ja ajetaan jotain isoja autoja ni siinä tulee ehkä semmonen miehinen osio siihen.

On se miesten laji, näkeehän sen jo sillä kun aukasee television ja kattoo world cupin, ni on siellä viis ensimmäistä sijaa miehitetty. (8)

Särskilt internationellt rör det sig mycket pengar inom hästvärlden. Även detta ses som en aspekt som männen fortfarande dominerar. Toppryttarna uppger att en liten och kvinnlig kvinna nog kan rida sina hästar, men för att klara business-sidan av jobbet måste man bli tuff och manlig för att göra väl ifrån sig.

I think the riding sometimes it's very feminine but the business side of it brings out a masculine side of me, cause i have to do this for business also, so that is more masculine, and i have to be very tough, and yeah, that can be very difficult. (4)

Även om kvinnorna i regel inte upplevt att det att de är kvinnor skulle ha stått i kontrast med deras idrottande på något sätt, har det ändå förekommit en del problem på vägen. I följande citat utgör kvinnlighet en faktor som ses som ett hinder för seriös idrott. Att en

ryttare är kvinna innebär enligt informanten för män i Europa att hon inte kommer att göra karriär på det, utan bara gör det lite för att det är roligt, för att sedan gå tillbaka till ett "vanligt" liv. Ryttaren har varit tvungen att skaka av sig en del av sin kvinnlighet för att bli tagen på allvar inom idrotten och businessen. Hon måste erövra det kapitalet. Det handlar ändå inte om något kroppsligt eller fysiskt, utan mer om mentala egenskaper.

...well here it's a lot more of a man's sport than in America, in America there's a lot more women that do it, so it was funny and quite an adjustment for me to come here, and that was quite different. I did take me some time to adjust, and the thing that was maybe the hardest for me to adjust to was that the most of the European men thought that i was only here to play around, and then i would have, you know that i would quit and have babies, that was sort of like a stereotype that they gave me, that i wasn't really serious about it, because i was a woman so

S: So you kind of felt like you had to prove yourself?

4: Yeah, a little bit, here yeah definitely. So that's different than in America.

Informanten som hade upplevt vissa konflikter med sin kvinnlighet inom hästvärlden, uppgav dock att det mest feminina i ridningen och hästvärlden innebär för henne vårdandet av hästen. Hästarna blir som hennes barn som hon vill ta hand om. Här illustreras komplexiteten mellan maskulint/feminint som Brandt (2008) talar om, med det kvinnliga vårdandet och det manliga härskaandet. Man måste vara tuff och stark, men får ändå vara moderlig och feminin med hästarna. (Brandt 2008.)

S: Yeah, do you like, do you feel like a girl when you're on a horse?

4: Amm, do i feel like a girl, yes definitely, and I am, because I'm a girl I'm quite different, i feel differently, i think differently than men think. But öö mostly I feel like I'm more girly when I'm like taking care of them and, like i want to be their mother kind of thing. They're like my children. So, in that way it's more i think.

Citatet ovan illustrerar också det "no-risk"-förhållande som Forsberg och Tebelius (2005) tar upp. Informanten upplever att hon måste vara tuff när det kommer till business-sidan av hennes sport, men med sina hästar kan hon vara flickig och visa sin affektion, eftersom affektionen inte är en svaghet inför hästarna. Hästarna kan inte missbruka förhållandet med människor i samma grad som människor kan, de lever i nuet och tar situationen som den kommer.

Liksom de hockeyspelande kvinnorna i Gilenstam, Karp och Henriksson-Larséns (2009) studie, berättar ryttarkvinnorna i min studie om mycket traditionella och till och med något stereotypa uppfattningar om manligt och kvinnligt: det är manligt att vara stark, tuff, handskas med stora starka djur och köra stora bilar. Det som skiljer ryttarna från hockeyspelarna är att ryttarna inte upplever att de behöver ta avstånd från sin kvinnlighet för att legitimera sitt idrottande på seriös nivå. En informant lyfter fram andra kända ryttare som hon ser som kvinnliga:

If you think of, say, Meredith Michaels-Beerbaum, with her pearl earrings and all, and she's quite small, i think she's very feminine and a very successful rider. (2)

Informanten upplever att det att det finns kända exempel på andra som kan vara både feminina och ryttare gör att hon tar det för givet att det är möjligt. Visst, man måste vara lite tuff och hård av sig, men hon upplever inte att hon behöver förlora sin kvinnlighet samtidigt.

Många lyfter även upp att man i själva ridningen till och med kan ha en fördel av att vara kvinna. I sporten upplevs kvinnor som lite mjukare och mer känsliga, vilket kan vara till nytta med en känslig häst. Även en stor man måste kunna läsa av hästen och vara mjuk och följsam med handen, och informanterna upplever att detta ofta är naturligt för kvinnor.

Kvinnorna är kanske lite känsligare o mjukare på nåt sätt i sin ridning, man kanske rider lite mer med känsla än med kraft. Klart det finns män också som rider jätte mjukt, som till exempel Daniel Deusser, men det kanske kommer lite enklare för kvinnor när vi int har så mycke kraft. (1)

En informant lyfter upp aspekten om att man inte känner någon svårighet i att förena sin kvinnlighet med sitt ridande eftersom man vuxit in i rollen sedan barnsben. Identiteten har utvecklats så att man har lätt att legitimera sin sportighet för sig själv.

En koska siis, tähän on kasvanu. Et jos sä, ku sä oot alottanu ennen murrosikäni se on niinku, sä oot kasvanu siihen et se on niinku, ehkä enemmän sit niille jotka alottaa myöhemmin, mutta jos sä oot alottanu lapsena ni sähän oot kasvanu siihen että omalla laillaan sä ot niinku aikuistunut ratsastajana. (6)

Detta citat illustrerar även det att ridning ofta upplevs vara mer än livsstil än en hobby eller ett yrke. Eftersom hästar är så krävande djur att ta hand om, kan man inte ha fasta arbetstider och kunna lösgöra sig från sitt jobb som från många andra jobb. Det att det

erövrar en stor del av livet måste onekligen påverka livet och identiteten också utöver ridningen. En uppväxt till ryttare förblir en del av identiteten.

Att kvinnor lär sig att uttrycka sig kroppsligt med hästar, ger dem större vana och självsäkerhet att uttrycka sig kroppsligt också i andra aspekter och tillfällen i livet. Med hästar kommunicerar man med ett säkert och kontrollerat kroppsspråk. Att ha detta självsäkra kroppsliga sätt inövat är säkert till stor hjälp också i andra tillfällen i livet. Som Forsbergs (2007) studie visar på att stallflickor har tendens att bli framtida ledare, eftersom de är vana vid att hantera svåra situationer och litar på sig själv att klara av det. Flickorna har framför allt fått lära sig att inte visa sin eventuella osäkerhet för hästen, vilket förblir inövat för andra situationer där man behöver utstråla självsäkerhet. Forsbergs studie har sedan den utgetts skrivits rafflande och överdrivna rubriker om, men i grund och botten är innebörden ändå den att hästhantering och stallomgivningen gör flickor självsäkra, eller åtminstone är de skickliga på att intyga andra om sin självsäkerhet. (Birke & Brandt 2009; Forsberg 2007.)

Birke & Brandt talar om att det i ridningen även finns grenar där ryttaren (inte hästen) värderas på basis av stil och form. De poängterar att det handlar om att vara en del av det kollektiv man tillhör och se ut på rätt sätt, och att detta rätta sätt oftast innebär att en lång och slank kvinna. Jag skulle dock tro att det även har att göra med att dessa ger det mest atletiska intrycket, som domarna troligen värderar högt. Även i dessa bedömningsgrenar tävlar män och kvinnor i samma klasser mot varandra med lika förutsättningar. Bedömningskriterierna gäller alltså lika för män och kvinnor. (Birke & Brandt 2009.)

Vissa av informanterna hade egna barn, och jag var nyfiken ifall det rent kroppsligt hade ändrat på något i deras ridning. En informant sade helt enkelt att ingenting hade ändrats, men i en diskussion långt senare berättade hon om att balansen ändrats för en tid efter att hon fött sitt första barn, och hon till exempel hade använt sin hjälm mer ivrigt efter det. Det tyder på att både den kroppsliga upplevelsen och försiktighetsgraden påverkats av moderskapet. Andra informanter fäste sig mer vid att prioriteterna i livet hade ändrat något sedan man fått barn.

*Et okei sitä ehkä osaa ottaa vielä enemmän tän lajin silleen et ei sillä lailla,
kaikki tällaset pettymykset ja semmoset paineet on jotenki niinku
toisarvoisempia, kun on perhe ja on se niinku oma elämä, ni se että niinku se että*

tänään meni 120 kahdella pudotuksella yhy ni ei sil niinku oo mitään välii ku sul on niinku ilonen terve lapsi ja sil on kaikki kunnossa ni se on sit jotenki toissijaista sitte että jos tulee välillä vähän alamäkee. (6)

The riding is not the most important thing anymore, the kids are. (2)

Av dessa två informanter i citaten ovan är den ena professionell och den andra vad jag kallar för semiprofessionell. Det spelar alltså ingen roll ifall man livnär sig på ridandet för hur barnen påverkar ryttarens förhållningssätt till sin ridning. Mamma-identiteten blir också stark, och då är det lätt att skifta mellan sin ryttaridentitet och sin mammaidentitet.

When I'm home with the kids, I'm a mom. I don't think about the riding then. (2)

Mut ei kyl niinku, ei en koe et se, jotenki tuntuu et se äitiys ei niin liity siihen ratsastamiseen sillä lailla. (6)

Det kanske mest konkreta som ändrar i och med att man ha regna barn och att prioriteterna ändras är den noggranna planeringen för tävlingsresor. Tidigare kanske det inte spelat så stor roll ifall man varit borta hemifrån en dag längre, men nu vill man maximera tiden med familjen genom att planer alla tävlingsresor möjligast effektivt. Rent kroppsligt kanske det känns annorlunda till en början, men man får snabbt tillbaka vanan. Kroppen minns vad den kan, och när man har god grundkondition kommer spänstigheten och konditionen snabbt tillbaka.

Oli vauvan kanssa ne ensimmäiset siis se, mun vauva synty syksyllä, ni se ensimmäinen talvi oli just se, et ku sä imetit vauvaa ja oli siis niinku, kaikin tavoin oli erilaista ja sit ku sä olit ollu kauan ratsastamatta ni totta kai sulhan ei ollu mitään lihasjäntevyyttä, mut se meni kyl sit hirveen nopeesti ohi et siks mä just sanoin et ei oo vaikuttanu koska siis mä unohdin sen saman tien et seuraavana kesänä mä kilpailin niinku ennenkin, et seuraavana kesänä taas taas matka jatku ja meno jatku. (6)

5.3.2 Ridningens uppskattning som en kvinnodominerad gren

Ridning är en sport som i de nordiska länderna har präglats som en kvinnsport. Skillnaden mellan andelen kvinnliga och manliga utövare mellan nordens och Mellaneuropa är stor. Särskilt i de nordiska länderna lider ridning av att det inte får tillräckligt med uppmärksamhet, precis som andra kvinnsporter som till exempel

ringette. Därav handlar uppskattningen inte enbart om uppskattningen av grenen, utan även uppskattning av kvinnors idrottande. Detta illustrerar det som Messner talar om, att männens dominans inom idrottsvärlden nuförtiden är mer mångfasetterad och sker i kulisserna genom ekonomisk makt. (Messner 2002.)

Den gemensamma uppfattningen för de kvinnliga toppryttarna är att ridsport inte får tillräckligt mycket uppmärksamhet i media. I de länder där sporten är mer industrialiserad och etablerad, som Holland och USA är läget bättre, men särskilt de finska och svenska informanterna tyckte att mediabevakningen inte är tillräcklig. Uppfattningarna om detta varierade dock. En informant hade den uppriktiga åsikten att ridsporten borde förtjäna sin uppmärksamhet: så länge vi inte har tillräckligt stort intresse för ridsporten har ju media ingen orsak att skriva om det. En annan informant lyfte fram både kvaliteten och kvantiteten av mediabevakningen av ridsport året innan i Finland.

5: Jag tycker int att det får tillräckligt mycket uppmärksamhet, men att jag tycker nog int att det är nånting som ska komma gratis, för att det måst man ju göra nånting för

S: Så du tycker att ryttarna borde liksom

5: ... ryttarna o dom som e involverade, för att det måst ju vara nånting som fö median, för liksom vet du. För att först måst man ju först o främst få mera publik o intresse för hela sporten för att det ska vara intressant för median att vara med, men att det har ju blivit också bättre

Ei saa. Ei todellakaan. Eihän se saa missään kohtaa mediassa riittävästi huomiota. Siin huomioidaan se että jos joku hevonen ”pillastuu” ja sitte jää auton alle ratsastaja tai joku Laukaassa joku maneesi romahtaa ni siinä huomioidaan. No siinä huomioitiin ku Jenni Dahlman oli Horse Showssa ni siinä huomioitiin. Ni siinä on niinku ratsastuksen kohokohdat viimeisen vuoden ajalta mitä on huomioitu. (...) Muistaakseni siel horse showssa tapahtu jotain muutaki ku et Jenni Dahlman kävi jotai ja oli valmennusklinikalla ratsastamassa, eiks siel joku world cuppi taidettu ratsastaa? Oliko siitä kuvia iltalehdessä? Ei... Et ei se kauheesti. Enkä tarkota et Jenni Dahlman on niinku sellanen, niinku siinä mielessä että sillä nyt saadaan edes se tietosuuteen et on olemassa tämmönen horse show tapahtuma, ku sitä nyt ei oo sieltä ratsastuksen puolelta nii kauheesti. Eli kaikenlainen julkisuus, tai no ei nyt ihan kaikenlainen, ni on kyl sit toisaalta hyvää julkisuutta. (8)

Enligt informanten har mediebevakningen koncentrerat sig enbart på skvaller och chocknyheter istället för att fokusera på det idrottsliga, som faktiskt borde spela huvudrollen åtminstone i samband med stora internationella tävlingar. Även detta tyder på uppskattningsbrist för ridning och kvinnors idrottande. I Sverige blev det skriverier då Rolf-Göran Bengtsson vann Jerringpriset, Sveriges motsvarighet till det som vi i Finland kallar för Årets Idrottare:

Nu, Rolf-Göran vann ju dethär Jerringpriset, det är ett stort idrottspris (...) O det blev jättemycket skriverier om att varför skulle han vinna det, för att då tycker dom att är det nån som ska vinna det så är det hästen som ska vinna det o vet du för att det är ju inte han som gör jobbet och att det var konstigt att en ryttare skulle vinna det så att jag tycker inte alls dom får tillräckligt mycket uppmärksamhet alls. (3)

Samma informant har dock ett entydigt svar på ifall det enbart är hästen som är idrottaren i ett ekipage:

Nej absolut inte. Det är, jag menar det är ju därför inte vem som helst kan rida OS. Skulle det bara vara hästen hade ju vem som helst kunnat göra det. Så att. Absolut inte. (3)

En av de finska informanterna tar upp en intressant aspekt om samhälleligt stöd för ridsport och ridskolor, särskilt i huvudstadsregionen. Återigen handlar det om uppmärksamhet och stöd för en flicknominerad gren. Kommuner borde inse värdet med ridning som idrott och även dess fostrande inverkan som en hobby, och behandla grenarna mer jämlikt.

Ööh, itse asiassa ei, koska tää on ihan mielettömän kallista ja harrastuksena hyvä, ni se, varsinki täälä pääkaupunkiseudul mis on niinku vähän tilaa, ni se että pelkästään jo sitä, että että pääkaupunkiseudun kunnat kaavottas alueita ratsastuskouluille, et ratsastuskouluyrittäjien ois mahdollista matalammalla kynnyksellä ja pienemmällä pääomalla tekee ratsastuskouluja enemmän, koska must tää on niin hyvä harrastus ja tuntihinnat on kovat koska ne hinnat on kovat. Ni siis tää on hyvä harrastus nuorille sekä tytöille että pojille että normaali tollanen tunneilla ratsastaminen ni sen pitäis olla edullisempaa ja se ei oo edullisempaa ellei siihen saada myös vähän yhteiskunnan tukee, Vähän samaten ku ei ois kovin edullista harrastaa jos pitäis vaan niinku harrastajien rahoilla jäähallit rakentaa. (6)

Den kroppsliga erfarenheten i en flickdominerad gren borde vara lika viktig som i pojkdominerade grenar. Att ridningen skulle behandlas mer jämlikt även på detta plan

kunde också öka på jämställdheten inom grenen och få mer pojkar med. Det skulle även öka på jämlikheten för olika sociala grupper att ha möjlighet att hålla på med ridsport. I finländsk idrott har diskuterats mycket att vi som ett litet land inte har råd att inte ta vara på all den talang vi har, och att göra ridningen så svårtillgänglig innebär att det bara är vissa som får möjligheten att utvecklas inom denna sport.

6. Slutsatser och diskussion

I denna avhandling har jag först presenterat tidigare forskning om kroppssociologi och sportsociologi, och sedan fördjupat det till ridsport. Därefter har jag presenterat min teoretiska referensram, som baserat sig på habitus och reflexiva kroppstekniker, samt metodiken bakom studien. Sedan har jag analyserat mitt material på basis av tidigare forskning och min teoretiska referensram. I detta kapitel ska jag presentera de resultat som jag fått ur undersökningen, diskutera dem, samt presentera idéer för fortsatt forskning kring ämnet.

Många av frågorna som behandlats i denna avhandling är individuella för de intervjuade proffsryttarna. Vissa mönster och gemensamma tankegångar kan ändå hittas i materialet. Kvinnorna har inte tidigare problematiserat sitt idrottande och sin kvinnlighet, vilket tyder på att det är något som faller dem naturligt. Att de sysslar med idrott är en självklarhet för de flesta. Det kan ha att göra med att ridsport är mer som en livsstil än bara en idrottsgren, och att det är en gren som man ofta växer in i sedan barnsben, särskilt för dem som kommit till toppnivån.

På basis av resultaten av denna undersökning kan man säga att ridning är en icke-problematisk idrottsgren för kvinnor. Professionella kvinnoryttare känner sig bekväma i sin kropp både på hästryggen, då de utövar sin sport, och utanför hästvärlden. De känner inte att de måste ge upp sin kvinnlighet för sitt idrottande, till skillnad från vad flera studier om till exempel ishockey- eller fotbollsspelande kvinnor visar på.

Världen inom banhoppning är svartvit manligt/kvinnligt. Informanterna kunde peka på manliga och kvinnliga egenskaper i grenen och sig själva, och dessa roller ifrågasätts inte. Att vara tuff och stark är manligt och att vara känslig och klä sig fint är kvinnligt. Dessa svartvita egenskaper blandas dock med en stor naturlighet när man handskas med hästar: män kan vara känsliga och kvinnor kan vara tuffa.

Proffsryttarna anser sig i allmänhet vara proffsidrottare. Ifall de inte själv upplever sig vara proffsidrottare beror det på deras personliga definitioner på vad en proffsidrottare är. För vissa handlar det om att en proffsidrottare skulle tävla mera, för någon annan om att det inte är tillräckligt fysiskt. En proffsryttare kan vara proffsidrottare ifall dessa krav fylls, och de flesta av informanterna fyllde sina egna kriterier för att vara proffsidrottare. En skillnad i tankeverksamheten som skiljer mellan hobbyryttare och proffsryttare är

huruvida de tänker mer på sin egen utveckling eller på hästens. Proffsryttarna sätter alltid hästens utveckling först, och den egna ridningen ses som ett redskap för att förbättra hästens egenskaper och förmåga.

En intressant framtida studie skulle vara att undersöka queer inom hästvärlden, eftersom kläderna och sättet inom sporten till synes är så androgyna. Är det lätt att vara homosexuell inom hästvärlden, där ändå man ändå tycks ha väldigt stereotypa uppfattningar om vad som är manligt och kvinnligt? Då könsroller ändå blandas naturligt i stallet, är det accepterat att uppmärksamma det med sitt utseende? Det skulle också vara intressant att ytterligare fördjupa sig bland kvinno- och mansroller i professionell ridsport, i och med ridsportens särställning som den enda grenen där kvinnor och män tävlar mot varandra på lika villkor. Det finns forskning om stallflickor i ridskolor som blandar maskulint och feminint på ett naturligt sätt, gäller samma även i en professionell omgivning och för vuxna?

Brandt menar att ”Praktiken är förkroppsligad och inte nödvändigtvis en medveten artikulation” i ridningen (Brandt 2008, s.32). Detta illustreras tydligt i min studie genom att ryttarna har så svårt att sätta ord på sin ridning och känslan när man sitter på en häst. Det är helt enkelt något så förkroppsligat och implementerat för proffsryttarna att de har svårt att förklara praktiken och känslan. Det som ändå är iögonfallande och anmärkningsvärt är att samtliga ryttare enbart har positiva associationer om att rida och sitta på hästryggen. Uttryck som ”hemma”, ”självssäker” och ”jag vet vad jag gör” illustrerar detta väl. Proffsryttarna känner sig väldigt bekväma på hästryggen. De upplever att det är deras ”rätta ställe”, där de vet vad de ska göra och känner sig hemma. Detta tyder på att ridningen inte är något som de problematiserar. De trivs i sina ridkläder och är bekväma med den hästiga omgivningen. Man kanske går av och an mellan sitt häst-jag och sina andra jag (”mamma-jag” eller ”fest-jag”), men man upplever inte att man behöver ge upp något av sig själv eller sin kvinnlighet i och med sitt idrottande.

Proffsryttare bildar kroppsliga kollektiv. De ser rätt lika ut till klädsel och anammar tillvägagångssättet i det kollektiv som de tillhör, vilket i ryttarsammanhang ofta innebär ett idrottsligt och handlingskraftigt sätt. Man markerar sin tillhörighet i kollektiv både medvetet genom att till exempel använda kläder av ett visst märke, och omedvetet

genom att använda till exempel gester och terminologi som tillhör kollektivet, och som kanske är svåra att förstå för en utomstående.

Att rida och handskas med hästar medför många positiva upplevelser och egenskaper för en kvinna. I den moderna kvinnoforskningen skulle man säkert tala om empowerment i detta sammanhang. Kvinnorna får känna sig stora och starka på hästryggen, de lär sig att hantera sin egen kropp och sina känslor samtidigt som de lär sig att kontrollera en annan enorm kropp. I stallet får de uttrycka både sina kvinnliga vårdarinsikter och vara mjuka med hästarna, samtidigt som det är fullkomligt accepterat och till och med önskvärt att vara tuff och stark i den omgivningen. Detta medför att dessa kvinnor blir säkra i sig själv och sin egen kropp och kan hantera dylika situationer också på andra fronter i livet. Detta är saker som borde uppmärksammas på samma sätt som man uppmärksammar att lagsporter utvecklar samarbetsförmåga.

Ryttarskapet är en implementerad del av proffsryttarnas identitet och påverkar deras habitus. Det är både något som de upplever själv genom att de upplever sig vara ryttare och proffsidrottare, och något som till en viss del även syns utanpå. Hur tydligt det syns kan variera på sammanhang och ryttarens eget val: på en tävlingsplats är det ofta tydligt, men i vardagen kanske det märks bara som ett självsäkert sätt. Det är något som de vuxit in till och som de inte kan skaka av sig helt och hållet.

Ridning visade sig vara en intressant reflexiv kroppsteknik. Hästens och ryttarens kroppar påverkar och formateras av varandras kroppar i ett ömsesidigt förhållande både i stunden och på längre sikt. Proffsryttarna reflekterar noggrant över hur de två kropparna påverkar varandra, och håller det på en konkret nivå. Till exempel en känslig häst påverkar sättet hur man ska rida, och att använda vissa hjälper får hästen att utföra uppgiften på rätt sätt, vilket i längden kan bidra till hästens fysiska egenskaper. Inom detta område kunde man eventuellt forska vidare genom att expandera nätverket som man forskar att omfatta även tränare, hästskötare och andra utöver häst och ryttare.

Man kunde mycket bättre än i dagens läge i Finland utnyttja ridningens särskilda position som en idrottsgren som är icke-problematisk för flickor och kvinnor, i en tid där befolkningen rör på sig alltför litet. Ridsportens ställning inom media och samhälle borde förbättras, för att förbättra förutsättningarna för att utöva ridning i Finland. Ridningen borde ses som ett bekvämt sätt för flickor att röra på sig och få ökad

kroppskontroll, och även tas på allvar som en sport för hela befolkningen både att följa med och utöva själv.

Det tycks vara så att kvinnliga proffsryttare inte behöver välja mellan att vara atlet, hästtjej eller kvinna. Det går bra att vara all tre av dessa på samma gång eller variera mellan dessa roller enligt sitt eget tycke.

7. Litteratur

- Alerini, L. 2010, *Pelkkä ratsastaminen ei riitä*, Suomen Hevosurheilulehti Oy, Espoo.
- Andreasson, J. 2005, "Mellan svett och mascara: maskulinitet i ett kvinnligt fotbollslag" in *Manlighetens omvandlingar: Ungdom, sexualitet och kön i heteronormativitetens gränstrakter*, ed. Thomas Johansson, Daidalos, Göteborg.
- Birke, L. & Brandt, K. 2009, "Mutual corporeality: Gender and human/horse relationships", *Women's Studies International Forum*, vol. 32, nr. 3, s. 189-197.
- Bourdieu, P. 1985, *Sosiologian kysymyksiä*, Osuuskunta Vastapaino, Tampere.
- Brandt, N. 2008, *Trojanska hästar i stallet: Hästflickors drivkrafter och könskonstruktioner*, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Brandt, N. 2005., *Socialpedagogisk hästverksamhet: en diskursiv studie i verksamhetens organiseringsprocess*, Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors.
- Charmaz, K. 2006, *Constructing grounded theory: a practical guide through qualitative analysis*, Sage, Thousand Oaks, CA.
- Crossley, N. 2006, "In the Gym: Motives, Meaning and Moral Careers", *Body & Society*, vol. 12, nr. 3, s. 23-50.
- Crossley, N. 2005, "Mapping Reflexive Body Techniques: On Body Modification and Maintenance", *Body & Society*, vol. 11, nr. 1, s. 1-35.
- Fagrell, B. 2009, "Kvinnorna har en sportslig chans! - Eva Olofsson satte fart på kvinnoidrotten?", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 7-11.
- Finlands Ryttaförbund r.f. [Homepage of Finlands Ryttaförbund r.f.], [Online]. Available:
http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/33331_SRL_esittelykalvot_2011.pdf [2012, 08/22].
- Forsberg, L. 2007, *Att utveckla handlingskraft: om flickors identitetsskapande processer*, Luleå tekniska universitet.

- Forsberg, L. & Tebelius, U. 2005, "Horseback riding as a leisure activity: a historical review", Luleå tekniska universitet, Luleå.
- Game, A. 2001, "Riding: Embodying the Centaur", *Body & Society*, vol. 7, nr. 4, s. 1-12.
- Giddens, A. & Sutton, P.W. cop. 2009, *Sociology*, 6th ed. edn, Polity Press, Cambridge.
- Gilenstam, K., Karp, S. & Henriksson-Larsén, K. 2009, "Off-side? - Damhockeyn och den manliga dominansen", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 24-26.
- Howson, A. & Inglis, D. 2001, "The body in sociology: Tensions inside and outside sociological thought", *Sociological review*, vol. 49, s. 297-317.
- Hyttinen, A. 2010, *Ratsastajan kunto-opas*, Suomen ratsastajainliitto ry, Helsinki.
- Kullman, K. 2007, Skejtande, kroppslighet och kollektivitet, *Sosiologia*, nr.4/2007, s. 314-326.
- Kuula, A. 2006, *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*, Vastapaino, Tampere.
- Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S. 2009, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 2. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
- Larsson, H. 2009, "Idrottens könsmönster - varför finns de? Vad handlar de om?", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 11-15.
- Lundvall, S. 2009, "Idrott, mångfald och genus – Hur blir svensk idrott mer färgrik och inkluderande?", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 27-30.
- Messner, M.A. 2003, *Taking the field : women, men, and sports*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Miegel, F. & Johansson, T. 2002, *Kultursociologi*, 2., utök. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.
- Miegel, F. & Johansson, T. 2002, *Kultursociologi*, 2., utök. uppl. edn, Studentlitteratur, Lund.

- Oinas, E. 2000, "Kroppssociologins uppkomst: hur skapas en sociologisk subdisciplin?", *Sosiologia*, vol. 37, nr. 2, s. 97-110.
- Olofsson, E. 2009, "20 år med idrott och genus", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 4-6.
- Pitts-Taylor, V. 2007, *Surgery junkies: wellness and pathology in cosmetic culture*, Rutgers University Press, New Brunswick, N.J.
- Shilling, C. 2004, *The body and social theory*, 2nd. ed. edn, SAGE Publications, London.
- Silverman, D. 2006, *Interpreting qualitative data: methods for analysing talk, text and interaction*, 3rd ed. edn, SAGE, London.
- Skeggs, B. 2004, *Class, self, culture*, Routledge, London.
- Swift, S. 1985, *Centered Riding*, St Martins Pr.
- Thorpe, H. 2009, "Bourdieu, Feminism and Female Physical Culture: Gender Reflexivity and the Habitus-Field Complex", *Sociology of Sport Journal*, vol. 26, s. 491-516.
- Trost, J. 2010, *Kvalitativa intervjuer*, Studentlitteratur, Lund
- Vaarula, S. 2006, *Ratsastajan kunto-opas*, Suomen ratsastajainliitto ry, Helsinki.
- Wickman, K. 2009, "Dugliga subjekt på idrottslig arena– kollektiva föreställningar om femininitet, maskulinitet och funktionsnedsättning", *Svensk Idrottsforskning*, vol. 18, nr. 1, s. 31-33.
- Wipper, A. 2000, "The Partnership: The Horse-Rider Relationship in Eventing", *Symbolic Interaction*, vol. 23, nr. 1, s. 47-70.

8. Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Kan du berätta om hur det kommer sig att du började rida? Vilka skeden har funnits i din karriär?

Tema: Hästens träning (uppvärmningsfråga)

Följdfrågor:

- Hur mycket motionerar dina hästar per vecka?
- Hurdan träning är det? Muskelträning eller konditionsträning?
- Planerar du hästens träning grundligt, eller sker träningen spontant för dig och ditt team?

Tema: Ryttarens träning/proffsidrott

- Hur mycket rider du dagligen?
- Är det din enda motion, eller tränar du i övrigt?
- Vilken typ av övrig sport utför du? Hur mycket?
- Har du en personal trainer el.dyl. eller är du din egen tränare?
- Varför/varför inte tränar du? Vilken är din motivation och motivering för det?
- Påverkar det din ridning positivt/negativt? När du bättre resultat när du är i bra form?
- Anser du att du är en proffsidrottare? Varför/inte?
- När/hur blir man en proffsidrottare?

Tema: Ridningen

- Hur känner du dig när du sitter på en häst? Skrämd/stor/som mig själv/snygg...
- Är det fortfarande kul? Njuter du av det eller är det mer som ett jobb för dig?
- Blir du någonsin trött på att rida (sick of riding)?
- Blir du någonsin trött av att rida (tired from the riding)?
- Vad tänker du på när du rider?
- Tänker du på din kropp när du rider? Hur? Vad? T.ex. när du senast red, minns du hur du tänkte?

- Hur påverkar din och hästens kroppar varandra när du rider? Kan du förklara hur du rider olika typs hästar?
- Vilken är din favorithäst? Varför? Definiera din favorithästs egenskaper?

Tema: Kvinnlig/manlig

- Hur känner du dig i dina ridkläder? Är du bekväm i dem?
- Framhäver ridning en maskulin eller feminin sida av dig själv? Upplever du motstridigheter i det?
- Är ridning en manssport? Varför/inte?
- Är kvinnor eller män bättre på att rida? Varför?
- (Har något i din ridning ändrats sedan du blev mamma? Varför?)

Habitus

- Känner du igen en ryttare i ett annat sammanhang än ridning? T.o.m. utan ridkläder?
- Känner du dig själv som en ryttare även i civilkläder?

Övrigt

- Tycker du att det bara är hästen som idrottar i ridsport?
- Får ridsport tillräckligt mycket uppmärksamhet i sportsliga sammanhang, som i media och när pengar delas ut till idrottsklubbar?
- Finns det något som du önskar tillägga som jag inte tagit upp i mina tidigare frågor?